

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

Satisfaction of Tourists toward Thai Elephant Conservation Center,
Lampang Province

โดย

นายจุมพล ฝั้วผดุง

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)

พ.ศ. 2546

ISBN 974 - 358 - 326 - 2

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)
ปริญญา

การบริหารทรัพยากรป่าไม้ โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
สาขา ภาควิชา

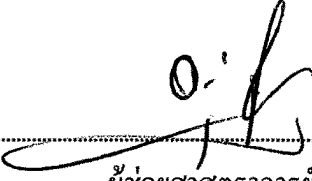
เรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

Satisfaction of Tourists toward Thai Elephant Conservation Center, Lampang
Province

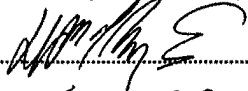
นามผู้วิจัย นายจุมพล ฟ้าผดุง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

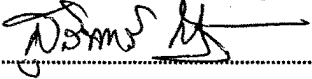
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญวงศ์ ไทยอดสำห, Ph.D.)

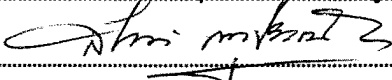
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑล จำเริญพถกษ, Ph.D.)

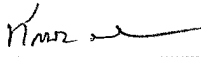
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สรินทร์ นียมางกร, M.S.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์สันต์ เกตุปราณีต, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(ศาสตราจารย์ทัศนีย์ อัดตะนันทน, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ๒ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญวงศ์ ไทยอุตสาห์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา
ที่กรุณา ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑล จำเริญพฤษ์ กรรมการสาขาวิชาเอก รองศาสตราจารย์สุรินทร์ นิยมานุกร
กรรมการสาขาวิชารอง ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคุณพิพัฒน์ ชนินทยุทธวงศ์ ที่กรุณาช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์
รวมทั้งผู้รับผิดชอบโครงการศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ที่ช่วยเหลือ เก็บข้อมูลในการวิจัย และน้องๆ
ที่เป็นกำลังใจ จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยดี

จุมพล ผู้ผดุง

พฤษภาคม 2546

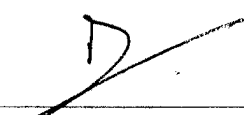
จุมพล ด้วง 2546: ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
จังหวัดลำปาง ปริญาวิทยาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)
สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญวงศ์ ไทยอุดสำห์, Ph.D.
109 หน้า

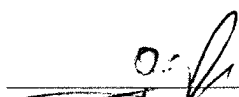
ISBN 974-358-326-2

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ และ
ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จำนวน 400 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลนัก
ท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล ใช้คอมพิวเตอร์
โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ
ค่ามัธยฐาน สำหรับสถิติเพื่อการทดสอบสมมติฐานนั้นใช้ค่าไคสแควร์ (Chi-square) โดยกำหนด
ให้มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรอิสระ
ไว้ 10 ตัว คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิภาค ประชากรในการ
เดินทางมาจังหวัดลำปาง จำนวนครั้งที่มาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และวัตถุประสงค์หลักในการ
เดินทางมาจังหวัดลำปาง ส่วนตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิภาค ประชากรในการ
เดินทางมาจังหวัดลำปาง และวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาจังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์
กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
สำหรับ เพศ ระดับการศึกษาและจำนวนครั้งที่มาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ไม่มีความสัมพันธ์กับพึงพอใจของ
นักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย โดยในส่วนของความพึงพอใจนั้น นักท่องเที่ยวมีความ
พึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยใน 3 ด้าน คือ ด้านการแสดง ด้านกิจกรรม และด้านการบริการ
โดยมีระดับความพึงพอใจในการแสดง กิจกรรม และการบริการ ในระดับความพึงพอใจมาก
ร้อยละ 34.3 54.3 และ 33.8 ตามลำดับ และมีระดับความพึงพอใจโดยรวมมาก ร้อยละ 34.0

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

๒3 / ๗๓ / ๕๖

Jumpol Puapadung 2003: Satisfaction of Tourists toward Thai Elephant Conservation Center, Lampang Province. Master of Science (Forest Resource Administration), Major Field: Forest Resource Administration, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Bunvong Thaiutsa, Ph.D. 109 pages. ISBN 974-358-326-2

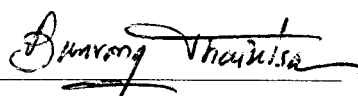
This study aimed at determine affected both satisfaction and opinion of tourists toward Thai Elephant Conservation Center, Changwat Lampang, 400 of tourists. The data were collected by questionnaire, analyzed and evaluated by using package program SPSS for Windows. The data were analyzed by the statistical of frequency, percentage, median and arithmetic mean. The testing hypothesis were using by statistical Chi – square at .05 significance

The study included 10 independent variables: sex, age, marital status, education status, occupation, income, residential area, experience of journey to Changwat Lampang, frequency of visit at Thai Elephant Conservation Center, the principle objective of journey to Changwat Lampang. And one of dependent variable is satisfaction of tourists.

The results indicated tourists with relationship in age, marital status, occupation, income, residential area, experience of journey to Changwat Lampang, the principle objective of journey to Changwat Lampang had satisfaction statistically at .05 significant level, toward Thai Elephant Conservation Center. The additional results stated in sex, education status, frequency of visit at Thai Elephant Conservation Center had no relationship on the satisfaction of those tourists.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

23 / 5 / 03

สารบัญ

หน้า

สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(9)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์	3
การตรวจเอกสาร	5
ความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	5
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ	10
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย	15
อุปกรณ์และวิธีการ	18
อุปกรณ์	18
วิธีการ	18
สถานที่และระยะเวลาทำการศึกษา	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลและวิจารณ์ผล	32
ผล	32
ตอนที่ 1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว	32
ตอนที่ 2 รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน	35
ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	39
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	44
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานในการวิจัย	48
วิจารณ์ผล	59
สรุปและข้อเสนอแนะ	64
สรุป	64
ข้อเสนอแนะ	65
เอกสารอ้างอิง	68
ภาคผนวก	72
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	73
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	82
ภาคผนวก ค ผลการทดสอบสมมติฐาน	86

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละข้อมูลภูมิหลังของนักท่องเที่ยว	33
2	จำนวนและร้อยละรูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน	36
3	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	42
4	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	46
5	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	49
6	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	50
7	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	51
8	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพสมรส และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	52
9	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษา และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	53
10	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	55
12	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนา และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	56
13	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์ การเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจที่มีต่อ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	57
14	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมา ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยและระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	58
15	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลัก ของการเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจที่มีต่อ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	59
ตารางผนวกที่		
1	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ และระดับความพึงพอใจในการแสดง	91
2	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ และระดับความพึงพอใจในการแสดง	81

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
3	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพสมรส และระดับความพึงพอใจในการแสดง	92
4	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษา และระดับความพึงพอใจในการแสดง	92
5	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพและระดับความพึงพอใจในการแสดง	93
6	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน และระดับความพึงพอใจในการแสดง	93
7	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนา และระดับความพึงพอใจในการแสดง	94
8	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการแสดง	95
9	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมา ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยและระดับความพึงพอใจในการแสดง	95
10	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการแสดง	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
11	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ และระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	96
12	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ และระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	97
13	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพสมรส และระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	98
14	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษา และระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	98
15	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ และระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	99
16	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน และระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	99
17	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนา และระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	100
18	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์ การเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	101
19	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมา ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
20	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลัก ของการเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม	102
21	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ และระดับความพึงพอใจในการบริการ	102
22	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ และระดับความพึงพอใจในการบริการ	103
23	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพสมรส และระดับความพึงพอใจในการบริการ	104
24	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษา และระดับความพึงพอใจในการบริการ	104
25	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ และระดับความพึงพอใจในการบริการ	105
26	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน และระดับความพึงพอใจในการบริการ	106
27	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนา และระดับความพึงพอใจในการบริการ	107
28	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์ การเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการบริการ	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
29	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมา ศูนย์อนุรักษ์ ช้าง ไทยและระดับความพึงพอใจในการบริการ	108
30	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลัก ของการเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการบริการ	109

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	16
2	แสดงผังโครงการศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	21
ภาพผนวกที่		
1	ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	83
2	โรงเรียนฝึกช้างและควาญช้าง	84
3	ร้านอาหาร	85
4	โรงช้างคั่น	86
5	โรงพยาบาลช้าง	87
6	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก	88
7	ลานแสดงช้าง	89

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

Satisfaction of Tourists toward Thai Elephant Conservation Center Lampang Province

คำนำ

การที่ประเทศไทยได้กำหนดให้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยหวังว่ารายได้จากการท่องเที่ยวจะสามารถนำไปช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศที่ประสบอยู่ ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจด้านบริการ ที่นำทรัพยากรด้านต่าง ๆ มาเป็นจุดขายซึ่งได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งที่มีความสำคัญรองลงมา คือ สิ่งอำนวยความสะดวก และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยว ในพื้นที่ใดก็ตาม ต้องมีจุดขายจุดเด่นมักจะเป็นความงามตามธรรมชาติหรือเอกลักษณ์ประจำถิ่น พร้อมทั้งการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปพักผ่อนให้มากยิ่งขึ้น แต่ต้องคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของพื้นที่ด้วย เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทำให้เสื่อมโทรมได้ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ ตลอดจนการวางแผนการจัดการที่ดีและเหมาะสม

ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยมีช้างเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจุดเด่นจุดขาย โดยจัดให้มีกิจกรรมการแสดงช้าง นั้งช้างชมธรรมชาติ โรงเรียนฝึกช้างและควาญช้าง โรงพยาบาลช้าง อาคารนิทรรศการเกี่ยวกับช้าง ที่พักแรมในครัวเรือน (homestay) ห้องประชุมสัมมนา ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนมีการตกแต่งสถานที่ภูมิสถาปัตยกรรมให้สวยงาม เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมและพักผ่อนให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดรายได้เพียงพอที่จะไปดำเนินงานบริหารจัดการศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย การดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าประสบความสำเร็จ ในระดับหนึ่ง โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมและพักผ่อน ปีละประมาณ 90,000 คน แต่ในทางธุรกิจยังประสบภาวะขาดทุน มีรายได้ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายสาเหตุน่าจะเกิดจากการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและสม่ำเสมอ กลยุทธ์ด้านการตลาดยังไม่กว้างขวางเพียงพอ กิจกรรม

ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ยังไม่เพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว การวิจัยในครั้งนี้ เพื่อค้นหาคำตอบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาให้ถูกต้องตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวจนเป็นที่ยอมรับ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญได้มาตรฐานสากลของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
3. การศึกษาวิจัยสามารถนำไปใช้ประกอบเพื่อการวางแผนปรับปรุงพัฒนาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ
4. นำผลจากการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยดังนี้คือ

1. พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ บริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง อยู่ระหว่างกิโลเมตรที่ 26 – 29 ห่างจากจังหวัดลำปาง 27 กิโลเมตร ในพื้นที่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยาว
2. กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา กำหนดให้เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2543 ถึง เดือนเมษายน 2544 อันเป็นช่วงฤดูการท่องเที่ยว มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป โดยไม่จำกัดเพศ

นิยามศัพท์

1. ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย หมายถึง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดีและความคาดหวังที่จะเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
3. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว หมายถึง การแสดงออกอันเนื่องมาจากความรู้สึก ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ทักษะ ทักษะ ประสบการณ์ ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้
4. นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป ในช่วงเดือน ธันวาคม 2543 – เมษายน 2544 ทั้งที่ค้างคืนและไปเช้า – เย็นกลับ
5. ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวอันได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

6. รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยว ได้แก่ ประสบการณ์การเดินทาง วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ประเภทของกลุ่มเดินทาง ขนาดของกลุ่มเดินทาง พาหนะในการเดินทาง ระยะเวลาในการพักค้าง จำนวนครั้งที่มาเที่ยวที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ค่าใช้จ่ายระหว่างการพักผ่อน
7. อาชีพหลัก หมายถึง การทำงานที่ได้รับผลตอบแทนโดยใช้เวลาทำงานมากที่สุดในรอบปี
8. การแสดง หมายถึง การแสดงช้าง, นิทรรศการ การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ช้าง การชมช้างสำคัญที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
9. กิจกรรม หมายถึง การฝึกบังคับช้าง การนั่งช้างชมธรรมชาติ ที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง
10. การบริการ หมายถึง อัตราค่าธรรมเนียมเข้าชม ความสะอาด จำนวน ห้องน้ำ/สุขา ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ การให้บริการข้อมูลข่าวสารต่างๆ การรักษาความปลอดภัย ร้านขายของที่ระลึก ที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

การตรวจเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารเพื่อรวบรวมแนวคิดหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา และควรนำมาพิจารณา ดังนี้

1. ความหมาย แนวคิด และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิด และสมมุติฐานในการวิจัย

1. ความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “ecotourism” ซึ่งเป็นคำที่ผสมกันระหว่างคำว่า ecology หรือ นิเวศวิทยา กับคำว่า tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในวงการท่องเที่ยว ยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ “nature tourism” หรือ “biotourism” หรือ “green tourism” ที่ใช้แทน ecotourism ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น (สุนัยวิจัยป่าไม้, 2540)

Ceballos-Lascurrain (1988) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources: IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ให้ความหมายคำ ๆ นี้ไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนจณลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

Boo (1991) ซึ่งเป็นผู้คลุกคลีกับงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียน และเป็นผู้เขียนรายงานเรื่อง” Ecotourism : The Potentials and Pitfalls” ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม”

สำหรับในร่างรายงานการดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดคศัพท์บัญญัติของ ecotourism ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” โดยให้คำจำกัดความไว้ว่า “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน จากนิยามต่าง ๆ ที่นำเสนอสามารถสรุปสาระที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่ธรรมชาติและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย โดยจะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่การเสริมแต่งสภาพธรรมชาติ หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

2) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ทำลายและ/หรือ ทำให้สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งธรรมชาติเสื่อมโทรม

3) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง ซึ่งการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาตินอกจากจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกอีกด้วย

4) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมจากนิยามต่าง ๆ และลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สรุปจะเห็นได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ต้องการทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม ความสะอาด การตลาด และการบริการที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีแนวความคิดพื้นฐานหรือหลักการที่ควรพิจารณาอยู่ 5 ประการ คือ

1.1.1 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่นเดิม ด้วยเหตุที่จุดขายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นกับสภาพธรรมชาติและเอกลักษณ์ของพื้นที่ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักจะไม่สนใจกับความสะอาดสบาย แต่ให้ความสำคัญกับการบริการและสิ่งแวดล้อมความสะอาดประเภทที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมเป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาสิ่งแวดล้อมจึงเน้นเฉพาะสิ่งแวดล้อมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบกิจกรรมเท่านั้น การออกแบบต้องการความละเอียดอ่อนในเชิงสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของพื้นที่มากกว่าแนวคิดสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาปนิกเอง ซึ่งโดยภาพรวมแล้วจะเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมขนาดเล็ก (small scale) มีกลมกลืนกับธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (low impact)

1.1.2 การจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องมองการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบตั้งแต่

1) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้รองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงกายภาพและเชิงนิเวศวิทยา โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2) การจัดการด้านการตลาดอย่างยั่งยืน โดยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม และรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการ

3) การจัดการด้านการบริการทั้งการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสื่อความหมายธรรมชาติและ

4) ความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

1.1.3 การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับความกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายด้วยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง ดังนั้นการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกที่ดีในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายในการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังจะต้องรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว นั้นด้วย ฯลฯ

การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (interpretation programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (interpretive center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ / แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมััคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

1.1.4 การเสริมสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือมีแรงจูงใจที่จะศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักจะไม่สนใจกับความสะดวกสบาย กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงควรต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งก็เป็นวิธีการเดียวกันกับการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมาแล้ว

1.1.5 การยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การได้รับการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งหรือการต่อต้านจากชุมชนในภายหลัง ชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติควรได้รับการพิจารณาให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้นในระยะยาว ผลที่ต่อเนื่องตามมาจากการที่ชุมชนได้รับประโยชน์ คือ ราษฎรในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศอีกทางหนึ่ง

สำหรับรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความเป็นไปได้ก็ ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (low scale – low impact tourism development) การเป็นมัคคุเทศก์ (nature guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

1.2 **กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์** กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีหลากหลาย แต่ทั้งหมดอาศัยธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่ปรากฏดั้งเดิมเป็นทรัพยากรพื้นฐานรองรับกิจกรรม โดยจะเน้นเรื่องของการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นหลัก เช่น การเดินป่า (hiking / trekking) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (nature study) กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (nature photography video taping and sound of nature audio taping) กิจกรรมดูนก (bird watching) กิจกรรมศึกษา / ที่ยวถ้ำ (cave exploring / visiting) กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (sky interpretation) กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (boat sightseeing) กิจกรรมพายเรือลักษณะต่าง ๆ (canoeing, kayaking, rowboating) กิจกรรมแล่นเรือใบ (sailboating) กิจกรรมดำน้ำชมประการังน้ำตื้น (snorkeling) กิจกรรมดำน้ำลึก (skin or scuba diving) และกิจกรรมศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแหล่งนั้นทางการ

กิจกรรมท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่อาศัยธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญในการประกอบกิจกรรมเช่นกัน แต่ไม่ได้เน้นถึงประสบการณ์หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากนัก จัดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ (appreciative recreational activities) และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ (adventurous recreational activities) เช่น กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (relaxing) กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (terrain / mountain biking) และกิจกรรมปีน / ไต่เขา (rock / mountain climbing) เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ตามความเหมาะสม

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

จากการศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความพอใจ รวบรวมได้ดังนี้

ทฤษฎีความพอใจ Shelley (1975) สรุปได้ว่าทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้สึก 2 แบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวก และความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทางบวก คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี่จะเป็นความรู้สึกทางบวก จะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้มีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่นๆ

ความรู้สึกทางลบ คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความทุกข์และความกังวล ความรู้สึกทางบวก และความรู้สึกทางลบ มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนและระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสองนี้ รวมเรียกว่า ระบบความพอใจ โดยความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ ความพอใจสามารถแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกทางบวกแบบต่าง ๆ ได้ และความรู้สึกทางบวกนี้ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดความพอใจเพิ่มอีกได้ สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกความคิดเห็นหรือความพอใจแก่มนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากร (resource) หรือสิ่งเร้า (stimuli) การวิเคราะห์ระบบความพอใจ คือ การศึกษาว่าทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใดเป็นที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพอใจและความสุขแก่มนุษย์ความพอใจจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างที่เป็นที่ต้องการครบถ้วน แต่เนื่องจากทรัพยากรในโลกนี้มีอยู่จำกัด ดังนั้น ความพอใจจะเกิดขึ้นได้มากที่สุดเมื่อมีการจัดการทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสม

Newman (1977) เสนอแนวคิดในเรื่องของความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไรไว้ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สามารถศึกษาได้ชัดเจนว่าแยกออกเป็นการตอบรับ (response) และ ปฏิกริยา (reaction) ของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพปฏิกริยาต่อสภาพแวดล้อม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพหรือสรีระ ซึ่งสามารถวัดได้ง่าย เช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราการเต้นของหัวใจ อุณหภูมิของร่างกาย ฯลฯ ในขณะที่การตอบรับ หมายถึง การรับรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งรวมเรียกว่า การตอบรับทางสังคม จิตวิทยาและพฤติกรรม (social-psychological and behavioral response) ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการตอบรับในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่

- 1) ลักษณะของบุคคลผู้ตอบรับสภาพแวดล้อม
- 2) ลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ทำให้เกิดการตอบรับ
- 3) การรับรู้ของบุคคล
- 4) การประเมินสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น
- 5) ความพอใจในสภาพแวดล้อม
- 6) พฤติกรรมของบุคคลเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม

ปัจจัย 2 กลุ่มแรก เป็นสิ่งที่ป้อนเข้าระบบ โดยลักษณะของบุคคลรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ด้านประชากรศาสตร์ พื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจและรูปแบบวงจรชีวิต ส่วนปัจจัย 4 กลุ่มหลัง เป็นผลที่ส่งออกมาจากระบบ การที่บุคคลจะรับสภาพแวดล้อมใด ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพและมาตรฐานของบุคคลนั้น การประเมินผลความพอใจในกายภาพของบุคคลมาจากการรับรู้ พฤติกรรม การแสดงออกของบุคคลก็เกิดตามมาจาการรับรู้ การประเมิน ผลการแสดงออกนี้จะสะท้อนว่าบุคคลนั้นมีความพอใจสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นหรือไม่

Heberlein (อ้างโดย สิทธิรัตน์, 2531) ได้ใช้ความพึงพอใจเป็นพื้นฐานในการวัดความสามารถในการรองรับทางสังคมหรือทางจิตวิทยา หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้รับความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด โดยนำระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลายคนมารวมกันทั้งความพึงพอใจที่เพิ่มขึ้นและลดลง

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับผู้ใช้สภาพแวดล้อมนั้น จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสภาพแวดล้อมกายภาพนั้นให้ตรงต่อความพึงพอใจของผู้ใช้สภาพแวดล้อม ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้สภาพแวดล้อมอย่างมีระบบที่ดี จะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจวางนโยบายแผนงานเพื่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและถ้ามีการศึกษาอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาอันสมควรแล้ว การศึกษาเหล่านี้จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของเอกชน และของรัฐในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมกายภาพไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นได้ในอนาคต

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิตยา (2526) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง กับทัศนคติที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของประชากรในกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชากรเพศชายและหญิง มีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมในทุกๆเรื่อง ไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษา อายุ และอาชีพที่ต่างกัน ทำให้ประชากรมีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมต่างกันในบางเรื่อง

ปรียาพร (2527) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแผนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่าโดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับการเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจ ณ อุทยานแห่งชาติภูกระดึงอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวไปตามพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ

ปองจิต (2528) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมของนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นที่มีความต้องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณสถานตากอากาศชะอำ เพื่อการพัฒนาชายหาดชะอำ พบว่ามีความจำเป็นต้องดำเนินการปลูกต้นไม้ชายทะเลบริเวณชายหาดบางแห่งเพื่อให้ร่มรื่นและเพื่อความสวยงามของชายหาด นอกจากนี้ยังต้องพิจารณานำเอาเทศบัญญัติบางประการที่เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่มาบังคับใช้เพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณสถานที่ตากอากาศชะอำด้วย

พันทิพา (2530) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่มีต่อแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พอใจกับการเดินทางมาพักผ่อนหย่อนใจ ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งโดยสรุปพบว่า เหตุผลที่เลือกมาท่องเที่ยวที่นี่มีสาเหตุ คือ ชอบสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

สิทธิรัตน์ (2531) ได้ศึกษาค้นคว้าขีดความสามารถทางสังคมสำหรับการท่องเที่ยวชายหาดชะอำ พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการอยู่บริเวณชายหาด โดยเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างดี และระดับความหนาแน่นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจสูงสุด คือ 15.023 ตารางเมตรต่อคน โดยมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความหนาแน่นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจก็คือตัวแปรทางการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้ ซึ่งเป็นตัวแปรด้านลักษณะบุคคลของนักท่องเที่ยว ส่วนรูปแบบของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับระดับความหนาแน่นกับระดับที่พึงพอใจ ได้แก่ จำนวนวันพักเวลาพักผ่อน ระยะห่างที่ต้องการและความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมเมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมการพักผ่อนที่มีความสัมพันธ์กับระดับความหนาแน่นที่พึงพอใจมีเพียงกิจกรรมเดียว คือ กิจกรรมขี่จักรยาน

ลำพอง (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยยังมีความพึงพอใจกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพธรรมชาติ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว โดยมีตัวแปร อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ จังหวัดที่อยู่อาศัย ประเภทของกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวนวันที่พักต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

เสาวณิต (2533) ได้ทำการศึกษาวิจัยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดหัวหิน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาทางด้านเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน ตลอดจนจำนวนครั้งที่เคยมาหัวหินต่างกัน และกิจกรรมการพักผ่อนต่างกันจะมีความพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดหัวหิน ต่างกัน

กนกพร (2541) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลต่อการดำเนินการบำบัดน้ำเสียของโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนา ระยะเวลาการอยู่อาศัยและสถานที่ตั้งของที่พักอาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินการบำบัดน้ำเสียของโครงการ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นตอน พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในขั้นตอนการปล่อยน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วลงสู่ทะเล และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในขั้นตอนการรวบรวมน้ำเสียโดยระบบท่อรวมน้ำเสียในเขตเทศบาล และมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในขั้นตอนการดำเนินการบำบัดน้ำเสียโดยวิธีธรรมชาติ

นิกร (2544) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์พุแค จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพศ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ จำนวนครั้งที่เคยมาเที่ยว แหล่งรับรู้ข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ในการมาเที่ยว และระยะเวลาในการเดินทาง เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ส่วนอายุ อาชีพหลัก ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนกร (2545) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางชีวภาพ และการบริการ บริเวณศูนย์ศึกษารวมชาติสวนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษา อาชีพ รายได้ ประเภทกลุ่มของนักท่องเที่ยว จำนวนวันพัก และ

จำนวนครั้งที่มาศูนย์ฯ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานภาพสมรส ประสบการณ์การท่องเที่ยวและประเภทกิจกรรมนันทนาการ เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

4. กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย

จากแนวความคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาสรุปสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย โดยกำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรในการศึกษาดังนี้

ตัวแปรอิสระ (independent variables)

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรอิสระไว้ดังนี้คือ

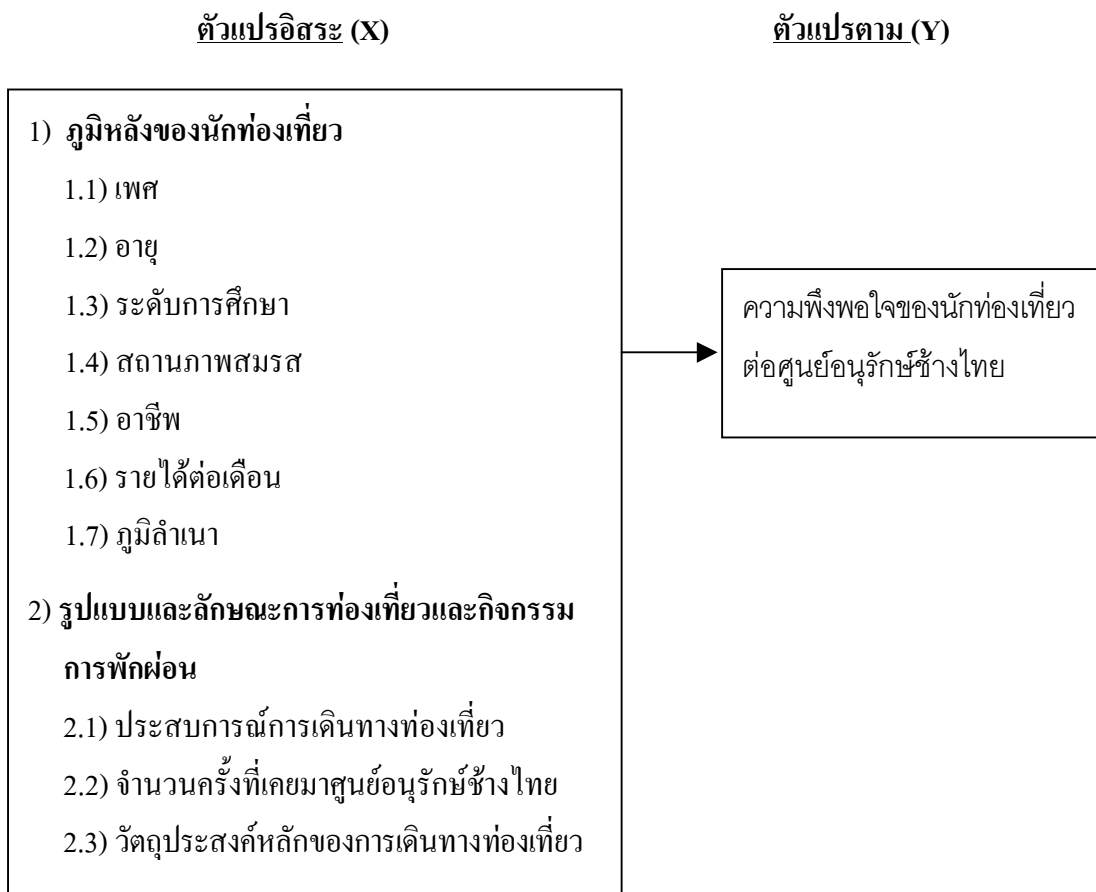
1) ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสอาชีพ รายได้ต่อเดือนและภูมิดำเนา

2) รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน ได้แก่ประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่เดินทางมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว

ตัวแปรตาม (dependent variables)

ตัวแปรตามที่ได้กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ คือ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

4.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

4.2 สมมติฐานในการวิจัย

4.2.1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

- 1) เพศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
- 2) อายุของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

- 3) ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
- 4) สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
- 5) อาชีพของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
- 6) รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
- 7) ภูมิภาคของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

4.2.2 รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน

- 1) ประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
- 2) จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
- 3) วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาเพื่อรวบรวมแนวความคิด ความคิดเห็น และความต้องการของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1. เอกสาร ข้อมูลและแผนที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวความคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นกรอบการศึกษากำหนดตัวแปรต่างๆ กำหนดนิยามและแนวทางในการวัดตัวแปรแต่ละตัว ดังปรากฏในส่วนของนิยามศัพท์ จากนั้นทำการกำหนดประเด็นคำถามและจัดลำดับคำถามเป็นหมวดหมู่ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก

วิธีการ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มาพักผ่อนที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ในช่วงการสำรวจเดือน ธันวาคม 2543 ถึงเดือน เมษายน 2544 การเก็บตัวอย่างกลุ่มประชากรจะเก็บในวันธรรมดา วันหยุดราชการ เสาร์ – อาทิตย์ และช่วงวันหยุดเทศกาล เช่น ช่วงวันปีใหม่ เทศกาลวันดอกไม้บาน เทศกาลสงกรานต์ เพื่อจะได้ข้อมูลกระจายและหลากหลาย หน่วยที่ทำการวิเคราะห์ (unit of analysis) คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ

2. การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เอกสาร หนังสือ นิตยสารและงานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย

3. กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในช่วงการสำรวจเดือน ธันวาคม 2543 – เมษายน 2544 ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ในการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling)

4. การกำหนดตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตตัวอย่างประชากรเป็นชาวไทยที่เป็นผู้ใหญ่ จำนวน 72,360 คน (สถิติจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ประจำปี 2542) เพื่อคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (อ้างโดย บุญธรรม, 2536)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร (ในที่นี้ = 72,360 คน)

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

(ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดค่า e = 0.05)

ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n) = 400 โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน การสุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจะใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ณ จุดลานแสดงช้าง และที่พัก ในครัวเรือน การเก็บข้อมูลจะเก็บทุกวัน ๆ ละ 3 – 4 ชุด (100 ชุด/เดือน) และจะเพิ่มขึ้นในช่วงเทศกาลวันละ 5 ชุด

ทดสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยการปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของคำถามแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินขั้นต่อไป และในการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (pretest) กับนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ไปเยือนศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ในเวลาที่ไม่ได้เก็บข้อมูลจริง จำนวน 30 ราย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาลงรหัส (coding) และประเมินผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ศึกษามารวบรวมในรูปสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่

(frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) สถิติเพื่อการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ Chi - square กำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นหลักในการทดสอบสมมติฐานในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

สถานที่และระยะเวลาทำการศึกษา

สถานที่ทำการศึกษา

สถานที่ทำการศึกษา คือ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ตั้งอยู่ที่ ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง อยู่ระหว่าง กิโลเมตรที่ 26 – 29 ห่างจากจังหวัดลำปาง 27 กิโลเมตร พื้นที่โครงการตั้งอยู่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยาว

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ จด อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล

ทิศตะวันออก จด อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาลและหมู่บ้านแม่ตาลน้อย

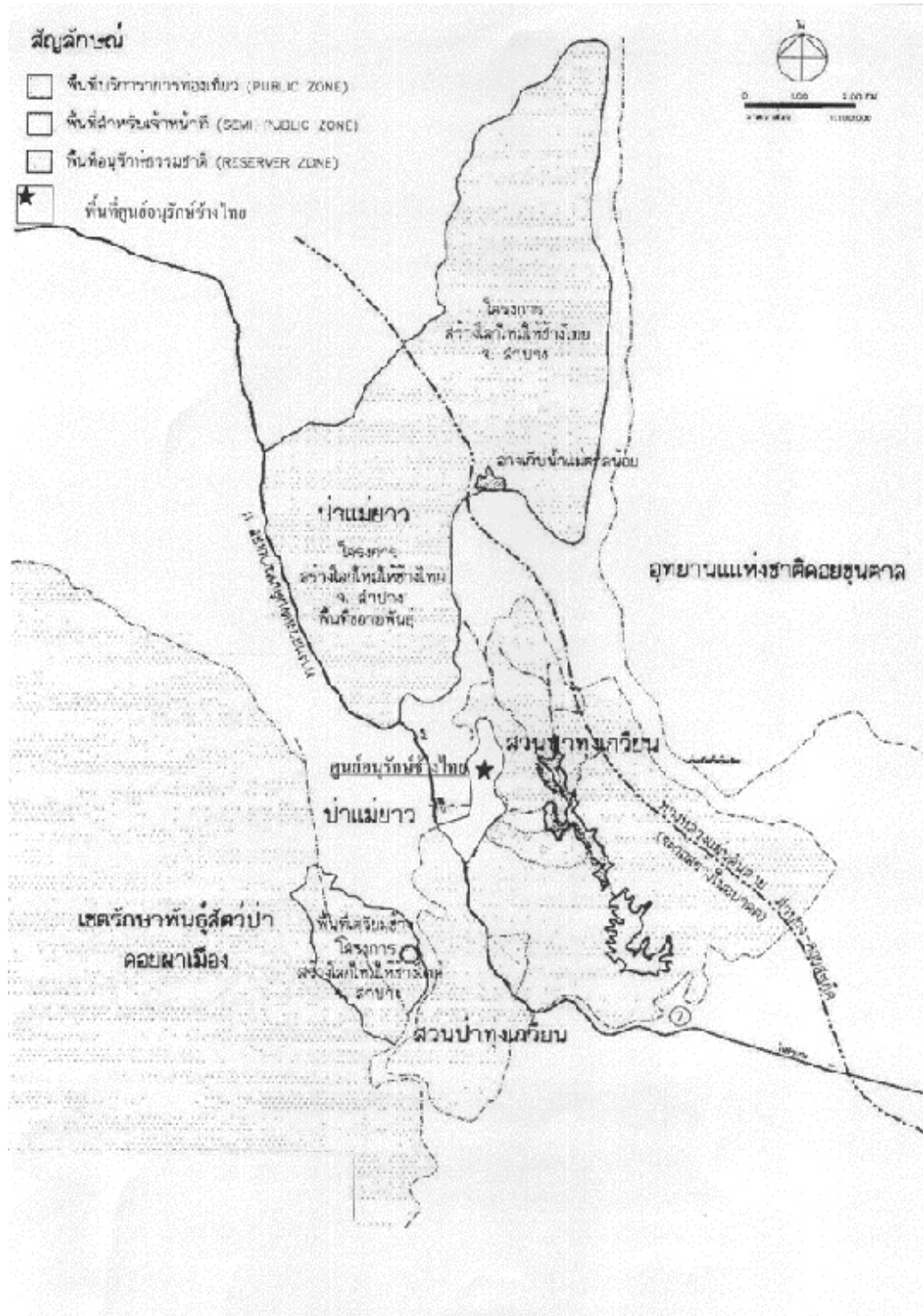
ทิศตะวันตก จด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง

ทิศใต้ จด หมู่บ้านป่าไม้สวนป่าทุ่งเกวียน

รายละเอียดปรากฏตาม ภาพที่ 2 ภาพแสดงที่ตั้งโครงการศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบสลับแนวเขาอยู่บริเวณเทือกเขาขุนตาล สูงจากระดับน้ำทะเล 300 – 480 เมตร

ภาพที่ 2 ภาพแสดงที่ตั้งพื้นที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยตั้งอยู่ทางภาคเหนือ ของประเทศไทย ได้รับอิทธิพลของลมมรสุม ประจำฤดูกาล 2 ฤดู คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดมาจากมหาสมุทรอินเดียและลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัดมาจากสิ้นแผ่นดินใหญ่ของประเทศจีน ทำให้เกิดฤดูกาล 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม และต่อด้วยฤดูหนาว ซึ่งอยู่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์ และในช่วงเปลี่ยนฤดูมรสุม ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน จะเป็นฤดูร้อน ซึ่งอากาศจะร้อนอบอ้าว ก่อนที่จะเริ่มฤดูฝนต่อไปในเดือน พฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยรายปี 25.9 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 1,288.20 มิลลิเมตร

พืชพรรณธรรมชาติ

สภาพทั่วไปของพื้นที่โครงการ เป็นสวนป่าไม้สักที่ดำเนินการโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้และป่าไม้ธรรมชาติที่เป็นชนิดป่าเบญจพรรณ อยู่ทางทิศเหนือของพื้นที่ มีไม้ไผ่หาง (*Dendrocalamus strictus Nees*) ขึ้นอยู่หนาแน่น ไม้ที่พบในป่า นี้มีขนาดค่อนข้างใหญ่ขึ้นกระจายอยู่ห่างกัน มีเรือนยอดปกคลุมทั่วพื้นที่ป่าเฉลี่ย 70 เปอร์เซ็นต์ ไม้เด่นที่พบคือ มะเกลือเลือด หรือที่ชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกว่า เป็ดยเลือด (*Terminalia corticosa Pierre ex Laness.*) ชนิดไม้ที่พบมาก เช่น แดง (*Xylia xylocarpa Taub.*) ตะแบกแดง (*Lagerstroemia calyculata Kurz.*) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus Kurz.*) ขะเจี๊ยะ (*Millettia leucantha Kurz.*) เป็นต้น

ข้อมูลทั่วไปของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

1. การจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ดังนั้น การจะดำเนินกิจการใดใด จึงจำเป็นต้องพิจารณาจากนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เป็นหลัก พระราชกฤษฎีกาที่มีสาระเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้อยู่ 3 ฉบับ ดังมีรายละเอียดคือ

1.1 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พ.ศ.2499 ณ วันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2499 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้อยู่ 2 ประการคือ

(1) อำนาจบริการแก่รัฐและประชาชนในการอุตสาหกรรมป่าไม้

(2) ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมป่าไม้ เช่น เกี่ยวกับการทำไม้ และเก็บหาของป่า แปรรูปไม้ ทำไม้อัด อบไม้ อัดน้ำยาไม้ กลั่นไม้ และการประดิษฐ์หรือผลิตวัตถุหรือสิ่งของจากไม้และของป่า และธุรกิจที่ต่อเนื่องหรือคล้ายคลึงกัน รวมทั้งอุตสาหกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องด้วยไม้หรือของป่า

1.2 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2517 ณ วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2517 ได้ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาฉบับ พ.ศ.2499 และให้ใช้วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ต่อไปนี้แทน

(1) อำนาจบริการแก่รัฐและประชาชนในการอุตสาหกรรมป่าไม้

(2) ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมป่าไม้ เช่น เกี่ยวกับการทำไม้ และเก็บหาของป่า แปรรูปไม้ ทำไม้อัด อบไม้ อัดน้ำยาไม้ กลั่นไม้ และการประดิษฐ์หรือผลิตวัตถุหรือสิ่งของจากไม้และของป่า และธุรกิจที่ต่อเนื่องหรือคล้ายคลึงกัน รวมทั้งอุตสาหกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องด้วยไม้หรือของป่า

(3) ปลูกสร้างสวนป่า คุ้มครองรักษาป่าไม้และบุงระป่าไม้เพื่อประโยชน์แก่การป่าไม้ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการเองหรือเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือรัฐ

(4) วิจัย ค้นคว้า และทดลองเกี่ยวกับผลิตผลและผลิตภัณฑ์ในด้านอุตสาหกรรมป่าไม้

1.3 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ฉบับที่3) พ.ศ.2533 ณ วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2533 ได้เพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จากพระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่2) ดังนี้คือ

(5) ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ การปลูกฝังทัศนคติและความสำนึก ในการคุ้มครอง ดูแลรักษา บูรณะ และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งการเจ้าหน้าที่พัก การอำนวยความสะดวก หรือการให้บริการในกิจการที่เกี่ยวกับการทำศนาจร หรือกิจการอื่นใด เพื่อประโยชน์ แก่การดำเนินการดังกล่าวด้วย

2. **ความเป็นมาของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย** ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เป็นหน่วยงานในสังกัด องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มี สถานภาพเป็นนิติบุคคล ขึ้นตรงต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เดิมเรียกว่า “ศูนย์ฝึกลูกช้าง” ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2512 บนพื้นที่ 15 ไร่ ของบ้านปางหละ อำเภอางาว จังหวัดลำปาง โดยความคิดริเริ่มของ ศ.ดร.อำนาจ คอวนิช ผู้อำนวยการ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในสมัยนั้น ทั้งนี้เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่รัฐ และประชาชนในการอุตสาหกรรมป่าไม้ และประกอบธุรกิจ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมป่าไม้ จึงมีช้างที่ใช้ในการทำป่าไม้ในการดูแลเป็นจำนวนมาก วัตถุประสงค์ สำคัญในการก่อตั้งศูนย์ฝึกลูกช้างในขณะนั้น คือเพื่อช่วยเหลือช้างและฝึกหัดลูกช้างให้มีความเชื่อฟัง อดทน และชำนาญในการทำไม้ทุกประเภท อีกทั้งเพื่อแยกลูกช้างออกจากแม่ช้างและให้ได้รับการดูแล จากสัตวแพทย์อย่างใกล้ชิด ศูนย์ฝึกลูกช้างดังกล่าว ได้ชื่อว่าเป็นสถานที่แห่งแรกและแห่งเดียวในโลกที่ ใช้ฝึกลูกช้างสำหรับการทำไม้โดยตรง

ต่อมาในปี พ.ศ.2532 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายยกเลิกสัมปทานไม้ป่าบกทั่วประเทศ ส่งผลให้ ช้างที่เคยทำงานในป่าสัมปทานไม่มีงานทำ รวมถึงช้างที่ใช้ในการทำป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรม ป่าไม้บางส่วน ก็ต้องกลับคืนมาอยู่ในศูนย์ฝึกลูกช้างด้วย องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ซึ่งตระหนักถึง ปัญหาคารว้างงานของช้าง และความคับแคบของสถานที่ที่ใช้ในการรองรับช้าง จึงได้พยายามหา สถานที่แห่งใหม่เพื่อใช้ในการรองรับช้าง

จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ.2534 ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จึงถือเป็นนิมิตหมายอันดีและ ร่วมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยการย้าย “ศูนย์ฝึกลูกช้าง” จากบ้านปางหละ อำเภอางาว จังหวัดลำปาง มาจัดตั้งเป็น “ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย” ในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 762 ไร่ ซึ่งตั้งอยู่

ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 28-29 ริมถนนสายลำปาง-เชียงใหม่ ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ในเดือนกันยายน พ.ศ.2534

3. วัตถุประสงค์ และบทบาทหน้าที่ของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งดังนี้คือ

3.1 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุทธาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบในปี พ.ศ.2534

3.2 เพื่อเป็นการช่วยอนุรักษ์ช้างไทยไว้มิให้สูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย

3.3 เพื่อรักษาศิลปะการทำไม้ด้วยช้างให้คงอยู่สืบไป

3.4 เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลและศูนย์กลางความรู้เกี่ยวกับช้างไทย

3.5 เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศไทย ในฐานะที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเป็นสถานที่แห่งเดียวในโลกที่มีการฝึกหัดช้างในการทำไม้

3.6 เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นอกจากการดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักแล้ว ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ยังมีบทบาทหน้าที่ในการพยายามนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับช้างไทยต่อสาธารณชน และรวบรวมข้อมูลของช้างเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ช้าง การจัดหาพื้นที่ให้ช้างอยู่และศึกษาสายพันธุ์ของช้าง การเพิ่มจำนวนช้างให้เหมาะสมกับความจำเป็นที่จะต้องมีและไม่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ รวมถึงการให้บริการแก่สังคมในการดูแลรักษาสุขภาพและรักษาพยาบาลช้างในพื้นที่ใกล้เคียงอีกด้วย

อีกทั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ยังได้เริ่มนโยบายพัฒนาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เผยแพร่ความรู้ ปลูกฝังทัศนคติและความสำนึกในการรักษาป่าไม้และสัตว์ป่าให้กับประชาชน เป็นสถานที่ฝึกงานแก่นักศึกษาสัตวแพทย์จากสถาบันต่าง ๆ รวมถึงร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ช้าง เช่น โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ ในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โครงการสร้างโลกใหม่

ให้ช่างไทยถวายในหลวง โครงการปลูกพืชสมุนไพรและพืชอาหารช้าง โครงการสัตว์แพทย์สัญจร โครงการ RSPCA เป็นต้น

4. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

4.1 การแสดงของช้าง การแสดงของช้างเป็นการแสดงศิลปะในการชักลากไม้ด้วยช้าง โดยแสดงขั้นตอนต่างๆ ของการฝึกช้างทำไม้ในอดีต ซึ่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จะนำลูกช้างอายุประมาณ 3-4 ปี มาฝึก โดยพิจารณาจากขนาดและความสมบูรณ์แข็งแรงของลูกช้าง แล้วแยกจับฝึกในคอกให้ลูกช้างเรียนรู้การใส่โซ่ การยกขาขึ้นเพื่อให้ความคุ้นเคย การอาบน้ำ ฯลฯ จากนั้นจะฝึกชักลากไม้จนกระทั่งช้างมีอายุประมาณ 11-12 ปี จึงจะให้ไปช่วยทำงานเบา ๆ กับช้างเชือกอื่นต่อไป ในส่วนการแสดงของช้างนี้ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเปิดการแสดงทุกวัน โดยในวันธรรมดา (จันทร์ถึงศุกร์) มีวันละ 2 รอบ เวลา 10.00 น. และ 11.00 น. วันหยุดเสาร์อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ มีวันละ 3 รอบ เวลา 10.00 น. เวลา 11.00 น. และเวลา 13.30 น. ประกอบด้วยการชมช้างอาบน้ำท่ามกลางบรรยากาศและแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งนี้ นักเรียนช้างจะอาบน้ำ โดยมีความคอยดูแลและทำความสะอาดร่างกายก่อนที่จะไปเข้าร่วมแสดง กิจกรรมช้างอาบน้ำ จะสามารถชมได้ในเวลา 09.45 น. ของวันธรรมดา และเพิ่มเวลา 13.15 น. ของวันหยุด จากนั้นจะเป็นการสาธิตการฝึกช้างทำไม้ การส่งความคุ้นเคย การชักลากไม้ การแหนบไม้ ฯลฯ โดยระหว่างแสดงจะมีพิธีกรบรรยายถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่ช้างกำลังแสดงอยู่ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้นักท่องเที่ยวเข้าใจด้วย นอกจากนั้นแล้ว ในช่วงท้ายของการแสดงยังมีการสาธิตความสามารถพิเศษของช้างบางเชือก เช่น การวาดภาพด้วยสีน้ำของจิตรกรช้าง และการเล่นดนตรีของช้างด้วย สำหรับการเข้าชมการแสดงของช้างนี้ สามารถซื้อตั๋วได้ที่ทางเข้าศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ในราคาคนละ 50 บาท ราคาเดียวกัน ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

4.2 การนั่งช้างชมธรรมชาติ การนั่งช้างชมธรรมชาติในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เปิดให้บริการทุกวันในระหว่างเวลา 08.00-15.30 น. โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือการนั่งชมช้างรอบสันเพียง 10 นาที ใช้เส้นทางชมธรรมชาติรอบ ๆ บริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในราคาเชือกละ 100 บาท นั่งได้ 1-2 คน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และราคาเชือกละ 200 บาท นั่งได้ 1-2 คนสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การนั่งช้างชมธรรมชาติรอบกลางครึ่งชั่วโมง ใช้เส้นทางผ่านหมู่บ้านความงามช้างและป่าเขาลำเนาไพร ภายในบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ในราคาเชือกละ 400 บาท นั่งได้ 1-2 คน สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และการนั่งช้างแบบสุดท้ายคือ 1 ชั่วโมง

ใช้เส้นทางผ่านหมู่บ้านควาญช้างคชานุสรณ์ (สุสานช้าง) และป่าเขาถ้ำเนาไพร ภายในบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในราคาเชือกละ 800 บาท นั่งได้ 1-2 คน สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

4.3 **บ้านพักแรมในครัวเรือน** ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยได้จัดให้มีบ้านพักที่ตั้งอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านควาญช้างไว้บริการ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจและตั้งใจที่จะเรียนรู้และสัมผัสกับวิถีชีวิตของควาญช้างและช้าง โดยนักท่องเที่ยวจะถูกจัดให้พักในบ้านที่อยู่ติดกับบ้านของควาญช้าง โดยใช้ครัวร่วมกัน ทุกวันนักท่องเที่ยวจะได้ใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบควาญช้าง คั้นเข้าไปรับช้างออกจากป่า เรียนรู้การอาบน้ำให้ช้าง การฝึกออกคำสั่งช้าง การฝึกขี่ช้างแบบพื้นฐาน ตลอดจนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับควาญช้าง ในช่วงเย็นนักท่องเที่ยวจะได้นำช้างไปผูกไว้ในป่า และมีโอกาสได้ทำกับข้าวพื้นเมืองและรับประทานอาหารเย็นกับครอบครัวควาญช้างด้วย หลังจากการฝึกเป็นควาญช้างเบื้องต้นแล้ว ในวันสุดท้ายของกิจกรรม นักท่องเที่ยวจะได้รับเชิญให้เป็นผู้ขี่ช้างเข้าลานแสดงให้นักท่องเที่ยวอื่นได้ชม และจะได้รับประกาศนียบัตรผ่านอบรมเป็นควาญช้างเบื้องต้นด้วย กิจกรรมบ้านพักแรมในครัวเรือนนี้ กำหนดขึ้นในระยะเวลา 3 วัน 2 คืน คิดค่าใช้จ่ายรวมทั้งที่พักอาหารท่านละ 3,300 บาท

อย่างไรก็ตาม ผู้ประสงค์จะพักค้างคืนในหมู่บ้านควาญช้าง แต่ไม่ประสงค์เข้าร่วมโครงการ บ้านพักแบบในครัวเรือน ก็สามารถสำรองที่พักได้ในราคาประมาณหลังละ 1,000 บาท (2 ห้องนอน)

4.4 **ศูนย์ข้อมูลความรู้และนิทรรศการ** ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ได้จัดให้มีอาคารแสดงนิทรรศการและให้ความรู้เกี่ยวกับช้างไว้ที่ส่วนอาคารนิทรรศการหลังลานแสดง โดยจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับช้าง ข้อมูลช้างในประวัติศาสตร์ ช้างสำคัญในรัชกาลปัจจุบัน ชีวิตของช้างเอเชีย ช้างป่าและช้างเลี้ยงในประเทศไทย และปัญหาพร้อมทั้งแนวทางแก้ไขที่เกี่ยวกับช้างป่าและช้างเลี้ยง ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำเสนอในรูปแบบของวีดิทัศน์ หนังสือรูปถ่าย ฯลฯ นอกจากนั้นแล้วศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยยังเป็นศูนย์การค้นคว้าวิจัยอีกด้วย

4.5 สวนป่าทุ่งเกวียน สวนป่าทุ่งเกวียน ตั้งอยู่กับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย มีพื้นที่ประมาณ 16,000 ไร่ สวนป่าแห่งนี้มีความร่มรื่นเต็มไปด้วยไม้สักหลากหลายอายุ ตั้งแต่ 16-30 ปีขึ้นไป มีบริเวณแปลงดอกไม้ ทั้งไม้วรรณคดี ไม้หอม ไม้ดอก และไม้ใบ ที่มีสีสันงดงาม อีกทั้งไม้จำพวก ไม้ตะบองเพชรและปาล์ม ตลอดจนพืชสมุนไพรที่มีคุณค่าต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วในบริเวณสวนป่า ทุ่งเกวียน ยังมีสวนสัตว์เปิดที่มีนกนานาชนิด เก้งและกวางให้ได้ชมและศึกษาอีกด้วย สวนป่า ทุ่งเกวียนจึงเหมาะอย่างยิ่งที่จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจและสามารถพักผ่อนแบบ กางเต็นส์เป็นหมู่คณะได้ด้วย

4.6 งานสะโตกช้าง งานสะโตกช้าง เป็นกิจกรรมประเพณีที่จัดติดต่อกันมาเป็นประจำ ทุกปีในช่วงวันศุกร์เสาร์ อาทิตย์แรกของเดือนกุมภาพันธ์ จัดขึ้นโดยความร่วมมือขององค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ จังหวัดลำปาง มูลนิธิสะโตกช้างและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่เดิมรูปแบบ ของงานเป็นการเลี้ยงสะโตกหรือขันโตกบรรจุน้ำหวาน ประเภทกล้วยอ้อยและสับปะรดให้แก่ช้าง เพื่อ เป็นการแสดงความขอบคุณช้างหลังจากที่ได้ชมการแสดงแล้ว จากนั้นก็จะเป็นการรับประทานอาหาร อาหารแบบสะโตกหรือขันโตกของคน ที่บริเวณลานกว้างข้างโรงพยาบาลช้าง ต่อมา ได้มีการปรับ รูปแบบเป็นการแสดงที่มีบท และบทนั้นก็ปรับเปลี่ยนไปทุกปี โดยสะท้อนถึงวิถีชีวิตของช้างและ คนเลี้ยงช้าง การเลี้ยงสะโตกคนก็ยกเลิกไปแต่เป็นการจัดทำอาหารบรรจุในกระติบข้าวมอบให้กับ นักท่องเที่ยวไปพักผ่อนแบ่งกลุ่มรับประทานเอง ภายในบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย โดยคิดค่าเข้า ชมรวมค่าอาหารกล่องคนละ 150 บาท

4.7 งานดอกไม้บานวันพบช้าง ในช่วงต้นเดือนธันวาคมของทุกปี สวนป่าทุ่งเกวียนร่วมกับ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จัดงานดอกไม้บานวันพบช้าง โดยเป็นงานแสดงดอกไม้และผลิตภัณฑ์จาก ไม้ดอกนานาพันธุ์ รวมถึงการจำหน่ายสินค้าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในงานดังกล่าวจัดให้มี ขบวนแห่ช้างและการแสดงของช้างด้วย

5. กิจกรรมอื่น ๆ ของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

5.1 โรงเรียนฝึกลูกช้างและควาญช้าง โรงเรียนฝึกลูกช้างและควาญช้างเป็นโครงการ ร่วมระหว่างองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้และองค์กรนานาชาติ ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ความรู้และ ฝึกวิชาชีพควาญช้างที่มีมาตรฐานให้แก่ผู้ที่มีความสนใจประกอบอาชีพควาญช้าง รวมถึงเพื่ออบรม ควาญช้างให้มีทักษะในการฝึกช้างอันจะสามารถนำไปถ่ายทอดได้ต่อไป ปัจจุบันนี้นักเรียนของโรงเรียน

ความรู้อื่นๆ จะเป็นนักเรียนต่างชาติที่ได้รับทุนจากองค์กรนานาชาติให้มาฝึกฝนเพื่อนำวิชาชีพไปถ่ายทอดในประเทศของตน การเตรียมการสอนในโรงเรียนแห่งนี้ ใช้ครูผู้มีประสบการณ์ นายสัตวแพทย์หรือความรู้อื่นๆ ใ้เป็นผู้อบรมวิชา และเน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วย

5.2 โรงพยาบาลช้าง เนื่องจากสถานพยาบาลช้างของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีสภาพคับแคบและไม่สามารถรองรับช้างที่ป่วยเข้ามาขอรับการรักษาได้ จึงได้มีผู้ใจบุญบริจาคเงินสร้างโรงพยาบาลช้างให้กับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย วัตถุประสงค์ที่เป็นสถานที่รักษาช้างทั้งของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเองและของเอกชนรายอื่นที่เจ็บป่วย โดยจะมีสัตวแพทย์ของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยดูแลอย่างใกล้ชิดและไม่คิดค่ารักษาพยาบาล อย่างไรก็ตามโรงพยาบาลของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยยังขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์ ระบบบำบัดน้ำเสีย และรถเข็นสำหรับยกช้างและยังรอรับการบริจาคจากผู้ใจบุญอยู่

5.3 โครงการ พ่อแม่บุญธรรมช้าง ปัจจุบันนี้นอกจากศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จะมีหน้าที่ในการดูแลและรักษาช้างที่อยู่ภายในศูนย์ฯแล้ว ยังมีหน้าที่บริการสังคมโดยการให้การรักษาและดูแลช้างเจ็บป่วย ช้างตกมันของเอกชนรายอื่นที่มาขอความช่วยเหลือด้วย อย่างไรก็ตามได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐเอกชนและประชาชนผู้ใจบุญทั่วไปให้การสนับสนุนช่วยเหลือศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด มีทั้งบริจาคเงินเป็นค่ารักษาช้างค่าอาหารช้างและสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการอื่น ๆ ของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย นอกจากนั้นก็มีผู้สนับสนุนบางท่านได้แสดงเจตจำนงในการขอเป็นผู้อุปถัมภ์ช้างบางเชือก ทางศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยจึงได้จัดตั้งโครงการพ่อแม่อุปถัมภ์ช้างขึ้น พ่อแม่อุปถัมภ์หมายถึง ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือช้างสนับสนุนให้ช้างสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามความเหมาะสม ขณะนี้มีช้างเข้าร่วมโครงการจำนวน 15 เชือก แต่ละเชือกจะมีความรู้ช้างประจำดูแลอย่างใกล้ชิดและจะมีการรายงานผลสุขภาพและการเจริญเติบโตทุกปีให้พ่อแม่อุปถัมภ์ได้ทราบความเคลื่อนไหวด้วย แต่ละปีพ่อแม่อุปถัมภ์จะบริจาคเงินช่วยเหลือค่าดูแลและสามารถอุปถัมภ์ได้เป็น 2 ระยะ คือ ตั้งแต่ลูกช้างเกิดจนถึงอายุ 4 ปี บริจาคเงินช่วยเหลือดูแลช้างปีละ 30,000 บาท ช้างอายุเกิน 4 ปี ช้างป่วยและช้างพิการ บริจาคเงินช่วยเหลือดูแลช้างปีละ 60,000 บาท

5.4 ศูนย์บริบาลช้างบ้านปางหละ ศูนย์บริบาลช้างบ้านปางหละ ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านปางหละ อำเภองาว จังหวัดลำปาง แต่เดิมที่แห่งนี้เป็นศูนย์ฝึกลูกช้างขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้มาก่อน ปัจจุบันกลายเป็นสถานที่บริบาลช้างโดยมีช้างอยู่ในความดูแลจำนวน 35 เชือก ทั้งช้างขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เอง และช้างที่ได้รับการบริจาค ช้างเหล่านี้ล้วนเป็นช้างพิการ ช้างป่วยและชราซึ่งไม่สามารถทำงานได้ ช้างบางเชือกมีนิสัยดุร้ายเจ้าของไม่สามารถดูแลได้จึงจำเป็นต้องนำมา

บริจาที่ศูนย์แห่งนี้ บางเชื้อกเป็นข้างของกลางที่เจ้าหน้าที่ตรวจจับและยึดเป็นของกลางมาได้ ซ้างทั้งหมดนี้ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากควาญผู้ดูแลซ้างและนายสัตวแพทย์จากศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทยอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาซ้างเหล่านี้ ส่วนหนึ่งได้มาจากการสนับสนุนจากภาครัฐและการบริจาคจากภาคเอกชนต่าง ๆ และเมื่อปี พ.ศ.2542 ที่ผ่านมา ศูนย์บริหารซ้างบ้านปางหละได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น ศูนย์บริหารซ้างเฉลิมพระเกียรติเพื่อเป็นการร่วมเทิดพระเกียรติฯ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนพรรษาครบ 6 รอบ

5.5 ศูนย์การศึกษาสำหรับนักศึกษาสัตวแพทย์ เนื่องจากศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทยเป็นศูนย์เผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับซ้างในแต่ละปีจึงมีนักศึกษาสัตวแพทย์จากทุกสถาบันมาฝึกงานและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องซ้างเป็นจำนวนมาก และศูนย์แห่งนี้ก็มีนายสัตวแพทย์และควาญซ้างที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในเรื่องซ้างเป็นผู้ทำการฝึกสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักศึกษาสัตวแพทย์เหล่านั้น

5.6 โครงการสัตวแพทย์สัญจร ศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย มีโครงการสัตวแพทย์สัญจรที่ออกไปทำการรักษาและรับปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับซ้างป่วยในทุกจังหวัดของภาคเหนือ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในการรักษารวมถึงการควบคุมซ้างตกมันที่ออกอาละวาด โดยศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทยมักได้รับการประสานงานให้เป็นผู้ดำเนินการออกไปควบคุมอยู่เสมอ ทั้งนี้ศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทยยังขาดแคลนอุปกรณ์จำพวกยานพาหนะ ปืนยิงยาสลบ และยาสลบที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้มีความจำเป็นต่อการหยุดซ้างที่กำลังตกมันและไม่ทำร้ายซ้างให้เสียชีวิต

5.7 โครงการคืนซ้างสู่ธรรมชาติในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โครงการคืนซ้างสู่ธรรมชาติฯ เป็นโครงการร่วมระหว่างสำนักพระราชวัง กองทัพอากาศที่ 3 จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน กรมป่าไม้ ศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย กองทุนสัตว์ป่าโลกสำนักงานประเทศไทย และสถาบันสมิทโซเนียน โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาซ้างเลี้ยงที่ตกงานในประเทศไทย และช่วยเพิ่มประชากรซ้างเอเชีย โดยวิธีผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ การดำเนินการตามโครงการเริ่มด้วยการเตรียมซ้าง การจัดทำประวัติสุขภาพซ้าง การตรวจสุขภาพซ้าง การติดตามชีวิตตามตัวที่คอซ้าง จากนั้นนำซ้าง ไปเลี้ยงไว้ในพื้นที่ เพื่อให้ซ้างได้เรียนรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จากนั้นก็ปล่อยซ้างเข้าสู่ป่าให้หากินอย่างอิสระโดยติดตามศึกษาพฤติกรรม การปรับตัวและการดำรงชีวิตของซ้างจากสัญญาณที่ส่งมาจากเครื่องส่งสัญญาณที่ปกคอ และสรุปผลทุกเดือน ข้อมูลที่ได้จะถูกนำไปขยายผลเพื่อเป็นแนวทาง

ในการรองรับปัญหาของช้างเลี้ยง และเพื่อศึกษาสำหรับการจัดทำเป็นโครงการนำร่องในการแก้ไข ปัญหาช้างเลี้ยงต่อไป

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ปล่อยช้างเข้าสู่โครงการนี้ไปแล้ว 7 เชือก ผลปรากฏว่าทั้ง 7 เชือก แข็งแรงสมบูรณ์และปรับตัวเข้ากับป่าได้เป็นอย่างดี

5.8 ศูนย์ปรับปรุงและขยายพันธุ์ช้าง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ได้มีโครงการที่จะปรับปรุง และขยายพันธุ์ช้างโดยใช้วิธีผสมพันธุ์เองตามธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงสายพันธุ์ช้างให้ดีขึ้น

5.9 โครงการปลูกพืชสมุนไพรและอาหารช้าง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และกองทุนรักษ์ช้าง ภาคเหนือ ได้จัดหาพื้นที่จำนวน 400 ไร่ ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยาว ซึ่งอยู่ใกล้กับศูนย์ อนุรักษ์ช้างไทย และจัดพื้นที่ดังกล่าวปลูกพืชสมุนไพรและอาหารช้าง เพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหา การขาดแคลนอาหารช้างได้ในระดับหนึ่ง ตลอดจนเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมพืชสมุนไพร ที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิตของช้าง

5.10 โครงการคลินิกช้างเคลื่อนที่ (FIO / RSPCA mobile elephant clinic) เป็นโครงการ ร่วมมือระหว่าง องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้กับองค์กรป้องกันการทารุณสัตว์นานาชาติ (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals หรือ RSPCA) ประเทศอังกฤษ ออกไปให้การ รักษาพยาบาลและให้คำปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับช้าง ในท้องที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง เป็นหลัก ซึ่งผลงานเป็นที่น่าพอใจ

ระยะเวลาทำการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้เวลาในการดำเนินการ รวม 10 เดือน คือ ระหว่างเดือนสิงหาคม 2543 ถึงเดือนพฤษภาคม 2544

ผลและวิจารณ์ผล

ผล

จากข้อมูลนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง ในช่วงเดือน ธันวาคม 2543 – เมษายน 2544 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา นำข้อมูลที่ศึกษา มารวบรวมในรูปสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ Chi – square กำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เป็นหลัก ในการทดสอบสมมติฐานในการหาค่าความสัมพันธ์จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย มีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ จำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิภาค ประสิทธิภาพการเดินทางมาจังหวัดลำปาง และวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยวกุ่มตัวอย่างจำนวน 400 รายพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.0 เพศชาย ร้อยละ 39.0 มีอายุเฉลี่ย 27.12 ปี ช่วงอายุ 21 – 30 ปี มีมากที่สุด ร้อยละ 38.3 รองลงมา ช่วงอายุ 15 – 20 และอายุ 31 ปีขึ้นไปมีผู้น้อยที่สุดในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 31.5 และ 30.3 ตามลำดับ ส่วนด้านสถานภาพสมรส นักท่องเที่ยวเป็นโสดมีมากที่สุด ร้อยละ 60.4 รองลงมาสมรสร้อยละ 35.3 หม้ายและหย่าร้างมีอัตราส่วนน้อยที่สุด ร้อยละ 2.5 และ 1.8 ตามลำดับ

ส่วนในด้านระดับการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวจบปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 30.3 รองลงมา มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 27.1 ระดับอนุปริญญา / ปวส. และมัธยมศึกษาตอนต้นมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 13.8 และ 13.3 การศึกษาภาคบังคับร้อยละ 8.8 การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และไม่ได้เรียนมีผู้น้อยที่สุดในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 3.8 และ 3.0 ตามลำดับ นักท่องเที่ยว

ที่มาที่วชนชุมชนอนุรักษ์ช้างไทย เป็นนักเรียน/นักศึกษาที่มีมากที่สุด ร้อยละ 33.6 รองลงมารับจ้าง ร้อยละ 22.0 อาชีพรับราชการ และรัฐวิสาหกิจมีอัตราที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 16.4 และ 12.6 ส่วนอาชีพค้าขาย มีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับเกษตรกรรมที่น้อยที่สุดคือ ร้อยละ 8.1 และ 7.3 ตามลำดับ รายได้ของนักท่องเที่ยวที่มาที่วชนชุมชนอนุรักษ์ช้างไทยพบว่ามีรายได้เฉลี่ย 4,000 บาทต่อเดือน โดยมีรายได้อยู่ในช่วง 5,000 - 10,000 บาท มากที่สุดร้อยละ 38.3 รองลงมารายได้น้อยกว่า 5,000 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับมากกว่า 10,000 บาท ที่น้อยที่สุด คือร้อยละ 31.5 และ 30.3 ตามลำดับ เกือบทั้งหมดของนักท่องเที่ยว สองในสามมีภูมิลำเนาทางภาคเหนือร้อยละ 66.8 รองลงมากรุงเทพมหานคร ร้อยละ 18.0 ภาคกลางและภาคใต้มีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันร้อยละ 6.5 และ 5.5 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มาที่วชนน้อยที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 3.3 รายละเอียดได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

(n = 400)

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	156	39.0
หญิง	244	61.0
อายุ		
15 - 20 ปี	126	31.5
21 - 30 ปี	153	38.3
31 ปีขึ้นไป	121	30.3
Mean = 27.12, S.D. = 10.23		
สถานภาพสมรส		
โสด	241	60.4
สมรส	141	35.3
หย่าร้าง	7	1.8
หม้าย	10	2.5

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n = 400)

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ไม่ได้เรียน	12	3.0
การศึกษาภาคบังคับ (ป.6)	35	8.8
มัธยมตอนต้น (ม.3)	53	13.3
มัธยมตอนปลาย (ม.6)	108	27.1
อนุปริญญา / ปวส.	55	13.8
ปริญญาตรี	121	30.3
สูงกว่าปริญญาตรี	15	3.8
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรวม	29	7.3
รับราชการ	65	16.4
รัฐวิสาหกิจ	50	12.6
รับจ้าง	87	22.0
ค้าขาย	32	8.1
นักเรียน / นักศึกษา	133	33.6
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	126	31.5
5,000 – 10,000 บาท	153	38.3
มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	121	30.3
Median = 4,000 บาท / เดือน		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n = 400)

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิลำเนา		
กรุงเทพ ฯ	72	18.0
ภาคเหนือ	267	66.8
ภาคใต้	22	5.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13	3.3
ภาคกลาง	26	6.5

ตอนที่ 2 รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน

จากการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการเดินทางเคยมาจังหวัดลำปาง มีจำนวนสี่ในห้าของนักท่องเที่ยวคือร้อยละ 80.5 ไม่เคยมามีเพียงร้อยละ 19.5 จำนวนครั้งที่นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยโดยเฉลี่ย 2.63 ครั้ง โดยที่มามากกว่า 3 ครั้ง มีมากที่สุดคือร้อยละ 59.8 จำนวน 1 – 2 ครั้ง มีเพียงร้อยละ 40.3 โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปางคือ มาท่องเที่ยวพักผ่อนมีมากกว่าครึ่ง คือร้อยละ 56.6 รองลงมาคือมาทัศนศึกษาร้อยละ 19.0 มาโดยวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุ ร้อยละ 12.5 มาปฏิบัติราชการ ร้อยละ 7.0 สำหรับการมาประชุม / สัมมนา มีอัตรา 2.8 และ 2.0 ตามลำดับ ในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง โดยมีได้ระบุพาหนะ มีมากที่สุดถึงร้อยละ 38.9 รองลงมาใช้รถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 21.7 ใช้รถบริการนำเที่ยวรถโดยสารประจำทาง ในอัตราใกล้เคียงกันคือร้อยละ 13.1 และ 12.9 ตามลำดับ ส่วนมาโดยรถเช่าร้อยละ 7.1 โดยพาหนะรถไฟและเครื่องบินซึ่งมีอัตราส่วนที่น้อยที่สุด ร้อยละ 3.5 และ 2.8 ตามลำดับ พาหนะที่ใช้เดินทางมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยโดยรถยนต์ส่วนตัว มีมากที่สุด ร้อยละ 49.7 รองลงมาโดยรถรับจ้างเหมา ร้อยละ 18.1 ส่วนมาโดยมิได้ระบุพาหนะ ร้อยละ 12.3 เดินทางมากับรถโดยสารประจำทางและรถจักรยานยนต์มีอัตราส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 10.6 และ 9.3 ตามลำดับ โดยที่เดินทางมากับเพื่อนมีมากที่สุด ร้อยละ 36.3 รองลงมาคือ มากับครอบครัวร้อยละ 29.0 โดยที่มิได้ระบุมากับใครมีมากกว่าครึ่งหนึ่งที่มากับญาติพี่น้อง ร้อยละ 20.4 ส่วนมาคนเดียวมีน้อยที่สุด ร้อยละ 3.8 จำนวนผู้ร่วมเดินทาง 4 – 9 คนมีมากที่สุด ร้อยละ 47.3 ส่วนผู้ร่วมเดินทาง 1 - 3 คน มีอัตราส่วนรองลงมา คือ ร้อยละ 39.5 ผู้ร่วมโดยทางมากกว่า 10 คน มีน้อยที่สุด ร้อยละ 13.3

โดยมีสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวเกือบหนึ่งในสาม นิยมเที่ยวชมตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ร้อยละ 85.4 รองลงมาคือโบราณสถาน ร้อยละ 8.0 งานประเพณีและแหล่งบันเทิงมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 3.5 และ 2.8 ตามลำดับ ส่วนที่มีได้รับอนุญาตที่ท่องเที่ยวซึ่งน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 0.3 โดยมีนักท่องเที่ยวใช้งบประมาณในการเดินทางน้อยกว่า 1,000.-บาท มีมากที่สุด ร้อยละ 43.8 รองลงมาช่วง 1,000 – 3,000 บาท ร้อยละ 29.0 ใช้มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 27.3 งบประมาณที่ใช้ในพื้นที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยโดยเฉลี่ย 300 บาท/คน ใช้งบประมาณมากกว่า 500 บาท ร้อยละ 58.5 ส่วนช่วง 200 – 500 บาท และน้อยกว่า 200 บาท มีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 24.3 และ 17.3 ตามลำดับ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยที่ได้รับเกือบห้าสิบเปอร์เซ็นต์ได้รับจากเพื่อนหรือญาติพี่น้อง ร้อยละ 44.5 จากนิตยสารท่องเที่ยวรองลงมา ร้อยละ 22.8 จากวิทยุ – โทรทัศน์ ร้อยละ 14.6 สอบถามจาก ท.ท.ท. ภาคเหนือ จากสื่อ อ.อ.ป. และจาก ท.ท.ท. กรุงเทพฯ มีเพียงร้อยละ 6.9 ,5.4 ,และ 3.1 ตามลำดับ สื่อหนังสือพิมพ์มีน้อยที่สุด ร้อยละแค่ 2.8 จากการสอบถามนักท่องเที่ยวว่าจะกลับมาเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยอีกหรือไม่ ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพอใจมีถึงเกือบ ร้อยละ 92.0 จะกลับมาอีก ตอบว่าไม่มา มีเพียงร้อยละ 5.5 ส่วนไม่แน่ใจ มีน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 2.5 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของรูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน

(n = 400)

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปาง		
ไม่เคยมา	78	19.5
เคยมา	322	80.5
จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย		
1 – 2 ครั้ง	161	40.3
มากกว่า 3 ครั้ง	239	59.8
Mean = 2.63 , S.D. = 1.60		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 400)

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปาง		
ท่องเที่ยว / พักผ่อน	226	56.6
ธุรกิจ	8	2.0
ปฏิบัติราชการ	28	7.0
ประชุม / สัมมนา	11	2.8
ทัศนศึกษา	76	19.0
อื่น ๆ	50	12.5
พาหนะที่ใช้เดินทางมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย		
รถโดยสารประจำทาง	42	10.6
รถจักรยานยนต์	37	9.3
รถยนต์ส่วนตัว	198	49.7
รถยนต์จ้างเหมา	72	18.1
อื่น ๆ	49	12.3
ผู้ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้		
มาคนเดียว	15	3.8
มากับเพื่อน	144	36.3
มากับครอบครัว	115	29.0
มากับญาติพี่น้อง	42	10.6
อื่น ๆ	81	20.4

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 400)

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง		
1 - 3 คน	158	39.5
4 - 9 คน	189	47.3
มากกว่า 9 คนขึ้นไป	53	13.3
ประเภทสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางที่นิยม		
เดินทางไปท่องเที่ยว		
โบราณสถาน	32	8.0
แหล่งบันเทิง	11	2.8
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	340	85.4
งานประเพณี	14	3.5
อื่น ๆ	1	0.3
งบประมาณในการเดินทางครั้งนี้		
น้อยกว่า 1,000 บาท	171	43.8
1,000 – 3,000 บาท	113	29.0
มากกว่า 3,000 บาท ขึ้นไป	106	27.2
งบประมาณที่ใช้ในพื้นที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย		
น้อยกว่า 200 บาท	69	17.3
200 – 500 บาท	97	24.3
มากกว่า 500 บาท	234	58.5
Median = 300 บาท / คน		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 400)

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
สื่อที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย		
สอบถามจาก ท.ท.ท. กรุงเทพฯ ฯ	12	3.1
สอบถามจาก ท.ท.ท. ภาคเหนือ	27	6.9
สอบถามจาก อ.อ.ป.	21	5.4
เพื่อนหรือญาติพี่น้อง	174	44.5
จากนิตยสารท่องเที่ยว	89	22.8
จากหนังสือพิมพ์	11	2.8
จากวิทยุ – โทรทัศน์	57	14.6
การกลับมาเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยอีกครั้ง		
มา	368	92.0
ไม่มา	22	5.5
ไม่แน่ใจ	10	2.5

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยได้แสดงไว้ในตารางที่ 3 จากตารางแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การแสดงช้าง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงเกือบห้าสิบเปอร์เซ็นต์ คือ 47.1 รองลงมาสูงมาร้อยละ 35.3 ความพึงพอใจปานกลางร้อยละ 16.8 ส่วนความพึงพอใจต่ำหรือต่ำมาก มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 0.5 และ 0.3 ตามลำดับ

2. การแสดงนิทรรศการ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางร้อยละ 42.0 รองลงมา มีความพึงพอใจสูงร้อยละ 39.6 ความพึงพอใจสูงมาร้อยละ 14.1 ความพึงพอใจต่ำและต่ำมาก มีอัตราน้อยร้อยละ 3.7 และ 0.5 ตามลำดับ

3. การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ช้าง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางและสูงมีอัตราส่วนใกล้เคียงกันคือร้อยละ 43.6 และ 42.5 ความพึงพอใจสูงมากมีร้อยละ 10.4 ความพึงพอใจต่ำและต่ำมากมีเพียงร้อยละ 2.9 และ 0.5
4. การชมช้างสำคัญที่โรงช้างต้น นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงร้อยละ 41.3 รองลงมาปานกลาง ร้อยละ 31.5 พึงพอใจสูงมากร้อยละ 22.7 ส่วนความพึงพอใจต่ำและต่ำมากมีเพียงร้อยละ 2.8 และ 1.6
5. ลานแสดง / ที่นั่งชมการแสดงของช้าง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงถึงร้อยละ 43.1 รองลงมาปานกลางร้อยละ 37.5 พื่อใจสูงมาก ร้อยละ 15.1 พื่อใจต่ำและต่ำมากร้อยละ 3.5 และ 0.8 ตามลำดับ
6. การฝึกบังคับช้าง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงมากกว่าครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 50.9 มีความพึงพอใจปานกลางร้อยละ 26.8 พื่อใจสูงมากร้อยละ 19.3 พื่อใจต่ำและต่ำมากมีร้อยละ 2.8 และ 0.3
7. การนั่งชมธรรมชาติ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงถึงร้อยละ 44.1 รองลงมาพื่อใจปานกลางร้อยละ 32.2 พื่อใจสูงมากร้อยละ 22.4 พื่อใจต่ำและต่ำมากมีเล็กน้อยร้อยละ 1.1 และ 0.3
8. อัตราค่าธรรมเนียมเข้าชม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางมีมากกว่าห้าสิบเปอร์เซ็นต์ ร้อยละ 54.1 รองลงมาพื่อใจสูงร้อยละ 32.2 พื่อใจสูงมากร้อยละ 10.9 พื่อใจต่ำและต่ำมากมีร้อยละ 2.5 และ 0.3 ตามลำดับ
9. ความสะอาดของห้องน้ำ / สุขา นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางเกือบครึ่งหนึ่งร้อยละ 49.4 รองลงมาพื่อใจสูงร้อยละ 36.2 พื่อใจสูงมากและต่ำมีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 6.7 และ 5.4 ส่วนพื่อใจต่ำมากมีแค่ร้อยละ 2.3
10. จำนวนห้องน้ำ / สุขา นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางใกล้เคียงกับความสะอาดห้องน้ำ ร้อยละ 50.3 รองลงมาพื่อใจสูงร้อยละ 33.8 พื่อใจสูงมากมีอัตราส่วนเท่ากับพื่อใจต่ำคือร้อยละ 7.0 พื่อใจต่ำมากร้อยละ 2.1

11. ป้ายสื่อความหมายให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางและสูงมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 43.3 และ 39.0 ตามลำดับ พอใจสูงมากและต่ำมีอัตราส่วนใกล้เคียงกันคือร้อยละ 8.4 และ 7.8 ส่วนพอใจต่ำมากร้อยละ 1.5

12. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงและปานกลางมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 38.9 และ 36.3 รองลงมาพอใจสูงมากร้อยละ 15.9 พอใจต่ำและต่ำมากร้อยละ 7.0 และ 1.8 ตามลำดับ

13. การดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงและปานกลางมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ 41.2 และ 35.4 รองลงมาพอใจสูงมากร้อยละ 19.3 พอใจต่ำร้อยละ 4.0 ส่วนพอใจต่ำมากไม่ปรากฏข้อมูล

14. การให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ / สิ่งแวดล้อม โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงถึง ร้อยละ 45.4 รองลงมาพอใจปานกลางร้อยละ 32.7 พอใจสูงมากร้อยละ 16.2 พอใจต่ำและต่ำมากมีร้อยละ 5.3 และ 0.3 ตามลำดับ

15. ร้านขายของที่ระลึก มีสินค้าประเภทเกี่ยวกับสัญลักษณ์ช้าง หัตถกรรมพื้นบ้านผลผลิตทางการเกษตร นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 44.1 รองลงมาพอใจสูงร้อยละ 37.7 พอใจสูงมากร้อยละ 13.4 พอใจต่ำและต่ำมากมีเล็กน้อยเพียงร้อยละ 4.6 และ 0.3

16. ความร่มรื่นบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงถึงร้อยละ 42.7 รองลงมาพอใจสูงมากร้อยละ 30.9 พอใจปานกลางร้อยละ 22.6 ส่วนพอใจต่ำและต่ำมากมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 2.5 และ 1.3 ตามลำดับ

สำหรับความพึงพอใจโดยรวมของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย นักท่องเที่ยวยังมีความพึงพอใจสูงถึงร้อยละ 48.1 ความพึงพอใจปานกลางและสูงมากมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 28.5 และ 21.9 ตามลำดับ ความพอใจต่ำมีเล็กน้อยร้อยละ 1.5 ส่วนความพอใจต่ำมากไม่ปรากฏแต่อย่างใด

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
ความพึงพอใจในการแสดง					
1. การแสดงช้าง	1 (0.3)	2 (0.5)	67 (16.8)	188 (47.1)	141 (35.3)
2. นิทรรศการ	2 (0.5)	14 (3.7)	158 (42.0)	149 (39.6)	53 (14.1)
3. การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ช้าง	2 (0.5)	11 (2.9)	163 (43.6)	159 (42.5)	39 (10.4)
4. การชมช้างสำคัญที่โรงช้างต้น	5 (1.6)	9 (2.8)	100 (31.5)	131 (41.3)	72 (22.7)
5. ลานแสดง/ที่นั่งชมการแสดง ของช้าง	3 (0.8)	14 (3.5)	149 (37.5)	171 (43.1)	60 (15.1)
ความพึงพอใจในกิจกรรมต่างๆ					
6. การฝึกบังคับช้าง	1 (0.3)	11 (2.8)	107 (26.8)	203 (50.9)	77 (19.3)
7. การนั่งช้างชมธรรมชาติ	1 (0.3)	4 (1.1)	122 (32.2)	167 (44.1)	85 (22.4)
ความพึงพอใจในการบริการ					
8. อัตราค่าธรรมเนียมนำเข้าชม	1 (0.3)	10 (2.5)	213 (54.1)	127 (32.2)	43 (10.9)
9. ความสะอาดของห้องน้ำ/ สุขา	9 (2.3)	21 (5.4)	191 (49.4)	140 (36.2)	26 (6.7)
10. จำนวนห้องน้ำ/ สุขา	8 (2.1)	27 (7.0)	195 (50.3)	131 (33.8)	27 (7.0)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
11. ป้ายสื่อความหมายให้ข้อมูล ความรู้ต่างๆ	6 (1.5)	31 (7.8)	171 (43.3)	154 (39.0)	33 (8.4)
12. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	7 (1.8)	27 (7.0)	139 (36.3)	149 (38.9)	61 (15.9)
13. การดูแลรักษาความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยว โดยเจ้าหน้าที่ ศูนย์ฯ	-	16 (4.0)	141 (35.4)	164 (41.2)	77 (19.3)
14. การให้บริการข้อมูลความรู้ เกี่ยวกับธรรมชาติ/ สิ่งแวดล้อม โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ	1 (0.3)	21 (5.3)	129 (32.7)	179 (45.4)	64 (16.2)
15. ร้านขายของที่ระลึกมีสินค้า ประเภทเกี่ยวกับสัญลักษณ์ ช้าง หัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตทางการเกษตร	1 (03)	18 (4.6)	174 (44.1)	149 (37.7)	53 (13.4)
16. ความร่วมมือในบริเวณศูนย์ อนุรักษ์ช้าง	5 (1.3)	10 (2.5)	90 (22.6)	170 (42.7)	123 (30.9)
ความพึงพอใจรวม	-	6 (1.5)	113 (28.5)	191 (48.1)	87 (21.9)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยได้แสดงไว้ในตารางที่ 4 จากตารางแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ร้านอาหาร นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากและเห็นด้วยอย่างยิ่งมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 40.6 และ 40.1 รองลงมาเห็นด้วยปานกลางร้อยละ 15.9 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 3.5
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากเกือบครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 45.9 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 34.6 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 18.5 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีเล็กน้อยใกล้เคียงกันคือร้อยละ 0.8 และ 0.3 ตามลำดับ
3. ระบบสื่อสารโทรคมนาคม นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากและเห็นด้วยอย่างยิ่งมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 42.6 และ 39.3 รองลงมาเห็นด้วยปานกลางร้อยละ 16.9 และไม่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 1.3
4. ที่จอดรถ นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากเกือบห้าสิบเปอร์เซ็นต์ ร้อยละ 47.1 ซึ่งสัมพันธ์กับการที่นักท่องเที่ยวนิยมนำรถยนต์ส่วนตัวมา รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 35.1 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 16.5 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีน้อยมากเพียงร้อยละ 0.8 และ 0.5 ตามลำดับ
5. ห้องประชุมสัมมนา นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากมีถึงร้อยละ 46.4 รองลงมาเห็นด้วยปานกลางร้อยละ 31.1 เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 18.8 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 3.3 และ 0.5 ตามลำดับ
6. ร้านขายของที่ระลึก นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากร้อยละ 44.1 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 31.6 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 22.3 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 1.8 และ 0.3 ตามลำดับ

7. ที่พักแรมแบบในครัวเรือน นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมาก ร้อยละ 42.4 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 33.8 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 20.8 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 1.8 และ 1.3 ตามลำดับ

8. เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ช้างและความรู้เรื่องช้าง นักท่องเที่ยวเห็นด้วยอย่างยิ่งสูงถึงครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 50.6 รองลงมาเห็นด้วยมากร้อยละ 40.4 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 9.0 สำหรับไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งไม่มีแต่อย่างใด

9. เป็นศูนย์รับบาลช้างและโรงพยาบาลช้าง นักท่องเที่ยวเห็นด้วยอย่างยิ่งเกือบครึ่งหนึ่งร้อยละ 47.9 รองลงมาเห็นด้วยมาก ร้อยละ 39.6 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 12.3 ไม่เห็นด้วยมีน้อยมากเพียงร้อยละ 0.3

10. เป็นโรงเรียนฝึกช้างและควาญช้าง นักท่องเที่ยวเห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วยมาก มีอัตราส่วนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 41.5 รองลงมาเห็นด้วยปานกลางร้อยละ 15.3 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีร้อยละ 1.5 และ 0.3 ตามลำดับ

11. เป็นแหล่งศึกษาวิถีชีวิตช้างและควาญช้าง นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมาก ร้อยละ 43.9 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 37.1 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 18.3 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.8

12. เป็นที่สถานที่พักแรมในครัวเรือน นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมาก ร้อยละ 43.9 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 34.3 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 20.1 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 1.5 และ 0.3 ตามลำดับ

13. เป็นสถานที่ให้บุคคลบริจาคเงินช่วยเหลือช้าง นักท่องเที่ยวเห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วยมาก มีอัตราส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 39.6 และ 39.3 รองลงมาเห็นด้วยปานกลางร้อยละ 19.5 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีร้อยละ 1.3 และ 0.3 ตามลำดับ

14. ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยควรมีการก่อสร้างสิ่งต่างๆ เท่าที่จำเป็น นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมาก ร้อยละ 44.5 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งและ เห็นด้วยปานกลางในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือ 26.4 และ 25.9 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีร้อยละ 2.3 และ 1.0 ตามลำดับ

15. ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยควรจะมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบครัน นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมาก ร้อยละ 44.0 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่ง 34.2 และ เห็นด้วยปานกลาง 19.8 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีร้อยละ 1.8 และ 0.3 ตามลำดับ

16. ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยควรรักษาธรรมชาติไว้ให้มากที่สุดไม่ควรมีสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นมากผิดปกติเป็น นักท่องเที่ยวเห็นด้วยอย่างยิ่งสูงถึง ร้อยละ 55.9 รองลงมาเห็นด้วยมาก ร้อยละ 33.6 และ เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 9.8 ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีร้อยละ 0.3 และ 0.5 ตามลำดับ แสดงว่านักท่องเที่ยวประสงค์จะมาท่องเที่ยวพักผ่อนยังสถานที่ที่เป็นธรรมชาติมากกว่าพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ					
1. ควรมีร้านอาหารเพิ่มขึ้น	-	14 (3.5)	63 (15.9)	161 (40.6)	159 (40.1)
2. ควรมีสูนย์บริการนักท่องเที่ยว	1 (0.3)	3 (0.8)	74 (18.5)	183 (45.9)	138 (34.6)
3. ควรมีระบบสื่อสารโทรคมนาคม	-	5 (1.3)	67 (16.9)	169 (42.6)	156 (39.3)
4. ควรมีที่จอดรถ	2 (0.5)	3 (0.8)	66 (16.5)	188 (47.1)	140 (35.1)
5. ควรมีห้องประชุมสัมมนา	2 (0.5)	13 (3.3)	124 (31.1)	185 (46.4)	75 (18.8)
6. ควรมีร้านขายของที่ระลึก	1 (0.3)	7 (1.8)	89 (22.3)	176 (44.1)	126 (31.6)
7. ควรมีที่พักแรมแบบในครัวเรือน	5 (1.3)	7 (1.8)	83 (20.8)	169 (42.4)	135 (33.8)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	ไม่ เห็นด้วย	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
จุดเด่นของศูนย์ฯในด้านต่างๆ					
8. เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ช้าง และความรู้เรื่องช้าง	-	-	36 (9.0)	161 (40.4)	202 (50.6)
9. เป็นศูนย์บริการช้าง และโรงพยาบาลช้าง	-	1 (0.3)	49 (12.3)	158 (39.6)	191 (47.9)
10. เป็นโรงเรียนฝึกช้าง และความรู้ช้าง	1 (0.3)	6 (1.5)	61 (15.3)	165 (41.5)	165 (41.5)
11. เป็นแหล่งศึกษาวิถีชีวิต ของช้าง และความรู้อะไร	-	3 (0.8)	73 (18.3)	175 (43.9)	148 (37.1)
12. เป็นสถานที่พักผ่อน ในครัวเรือน	1 (0.3)	6 (1.5)	80 (20.1)	175 (43.9)	137 (34.3)
13. เป็นสถานที่ให้บุคลากร บริจาคเงินช่วยเหลือช้าง	1 (0.3)	5 (1.3)	78 (19.5)	158 (39.6)	157 (39.3)
สิ่งที่ควรพัฒนาของศูนย์อนุรักษ์ ช้างไทย					
14. ควรมีสิ่งก่อสร้างที่จำเป็น	4 (1.0)	9 (2.3)	103 (25.9)	177 (44.5)	136 (26.4)
15. ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก	1 (0.3)	7 (1.8)	79 (19.8)	175 (44.0)	136 (34.2)
16. ควรมีการรักษาความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด	2 (0.5)	1 (0.3)	39 (9.8)	134 (33.6)	223 (55.9)

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานในการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง ออกเป็น 3 ระดับ โดยนำค่าความพึงพอใจต่ำมาก (1) ความพึงพอใจต่ำ (2) ความพึงพอใจปานกลาง (3) ความพึงพอใจสูง (4) และความพึงพอใจสูงมาก (5) ของตัวแปรย่อยแต่ละตัว ดังตารางที่ 3 มาทำการรวมกันโดยใช้คำสั่ง compute เป็นตัวแปรใหม่ภายใต้ชื่อความพึงพอใจรวม จากนั้นนำค่าตัวแปรใหม่มาจัดเป็น 3 กลุ่ม โดยวิธีนำค่าสูงสุดลบด้วยค่าต่ำสุดหารด้วยจำนวนระดับ คือ 3 เพื่อนำมาจัดกลุ่มใหม่ คือ ความพึงพอใจน้อย ความพึงพอใจปานกลาง และความพึงพอใจมาก และได้้นำตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นตัวเลขจริงมาทำการทดสอบ ผลการทดสอบได้แสดงไว้ในตารางที่ 5 ดังนี้

1. ความพึงพอใจในการแสดง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางร้อยละ 35.6 รองลงมาพอใจมากร้อยละ 34.3 และพอใจน้อยร้อยละ 30.1

2. ความพึงพอใจในกิจกรรม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจแค่ 2 ระดับ คือมากกว่ากับน้อยกว่าร้อยละ 54.3 และ 45.7

3. ความพึงพอใจในการบริการ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจน้อยมากที่สุดถึง ร้อยละ 46.4 ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุง รองลงมาพอใจมากร้อยละ 33.8 ละพอใจปานกลางร้อยละ 19.8

ความพึงพอใจโดยรวม ซึ่งมีระดับที่ใกล้เคียงกันคือ พอใจมาก น้อยและปานกลางร้อยละ 34.0 33.5 และ 32.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ระดับความพึงพอใจ		
	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. ความพึงพอใจในการแสดง	119 (30.1)	141 (35.6)	136 (34.3)
2. ความพึงพอใจในกิจกรรม	182 (45.7)	-	216 (54.3)
3. ความพึงพอใจในการบริการ	183 (46.4)	78 (19.8)	133 (33.8)
4. ความพึงพอใจโดยรวม	131 (33.5)	127 (32.5)	133 (34.0)

ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยที่คาดว่าน่าจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว รูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ส่วนตัวแปรตามเป็นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 หรือทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏผล ดังนี้

เพศ นักท่องเที่ยวที่เป็นเพศชายมีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับความพึงพอใจมาก ร้อยละ 29.0 พึงพอใจปานกลาง และน้อยมีค่าเท่ากับร้อยละ 35.5 ส่วนเพศหญิงมีความพึงพอใจมากร้อยละ 37.3 พึงพอใจปานกลางและน้อยร้อยละ 30.5 และ 32.2 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ จำนวนได้ค่า χ^2 เท่ากับ 2.888 มีค่า p-value = 0.236 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า เพศของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศและระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

เพศ	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชาย	55 (35.5)	55 (35.5)	45 (29.0)	155 (100.0)
หญิง	76 (32.2)	72 (30.5)	88 (37.3)	236 (100.0)
รวม	131 (33.5)	127 (32.5)	133 (34.0)	391 (100.0)

อายุ นักท่องเที่ยวอายุช่วง 15 – 20 ปี มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับความพึงพอใจมาก ร้อยละ 42.4 พึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 35.2 และน้อยมีค่าเท่ากับร้อยละ 22.4 ส่วนช่วงอายุ 21 – 30 ปี มีความพึงพอใจมากร้อยละ 31.1 พึงพอใจปานกลางและน้อยร้อยละ 30.4 และ 38.5 ตามลำดับ อายุ 31 ปีขึ้นไปมีความพึงพอใจมาก ร้อยละ 28.8 พึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 32.2 ส่วนพื่อน้อยมีถึงร้อยละ 39.0 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ จำนวนได้ค่า χ^2 เท่ากับ 11.146 มีค่า p-value = 0.025 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า อายุของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุและระดับความพึงพอใจที่มีต่อ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

อายุ (ปี)	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
15 – 20	28 (22.4)	44 (35.2)	53 (42.4)	125 (100.0)
21 – 30	57 (38.5)	45 (30.4)	46 (31.1)	148 (100.0)
31 ขึ้นไป	46 (39.0)	38 (32.2)	34 (28.8)	118 (100.0)
รวม	131 (33.5)	127 (32.5)	133 (34.0)	391 (100.0)

สถานการณ์สมรส นักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพการสมรสโสด มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับความพึงพอใจมาก ร้อยละ 37.6 พึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 33.8 และน้อย มีค่าเท่ากับร้อยละ 28.6 ส่วนสถานภาพสมรส/หย่าร้าง/หม้าย มีความพึงพอใจน้อยถึงร้อยละ 41.0 ส่วนพึงพอใจปานกลางและมาก มีใกล้เคียงกัน ร้อยละ 30.1 และ 28.8 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพัทธ์ คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 6.769 มีค่า p-value = 0.034 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพสมรสและระดับความพึงพอใจ ที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

สถานภาพสมรส	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
โสด	67 (28.6)	79 (33.8)	88 (37.6)	234 (100.0)
สมรส / หย่าร้าง / หม้าย	64 (41.0)	47 (30.1)	45 (28.8)	156 (100.0)
รวม	131 (33.6)	126 (32.3)	133 (34.1)	390 (100.0)

ระดับการศึกษา นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญาตรี มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับความพึงพอใจมาก ใกล้เคียงกับปานกลาง คือ ร้อยละ 35.6 และ 36.1 ตามลำดับ ส่วนพojใจน้อยร้อยละ 28.3 อนุปริญญา ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจน้อยถึง ร้อยละ 39.5 รองลงมาพojใจมากร้อยละ 32.4และปานกลาง 28.1 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 5.819 มีค่า p-value = 0.054 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยดังแสดงไว้ในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษาและระดับความพึงพอใจ ที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

การศึกษา	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ต่ำกว่าอนุปริญญา	58 (28.3)	74 (36.1)	73 (35.6)	205 (100.0)
อนุปริญญา, ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี	73 (39.5)	52 (28.1)	60 (32.4)	185 (100.0)
รวม	131 (33.6)	126 (32.3)	133 (34.1)	390 (100.0)

อาชีพ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพรับราชการ, รัฐวิสาหกิจ มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ในระดับความพึงพอใจมาก ใกล้เคียงกับปานกลาง คือ ร้อยละ 29.2 และ 31.0 ตามลำดับ ส่วนพอใจน้อยร้อยละ 39.8 นักเรียน/นักศึกษา มีความพึงพอใจมากถึง ร้อยละ 45.4 รองลงมาพอใจปานกลาง และน้อย ร้อยละ 34.6 และ 20.0 ตามลำดับ ส่วนอาชีพเกษตรกรกรรม รับจ้าง และค้าขาย มีความพึงพอใจน้อยถึงร้อยละ 39.6 รองลงมาพอใจปานกลางร้อยละ 31.9 และมากร้อยละ 28.5 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ ดังคำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 17.316 มีค่า p-value = 0.002 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพและระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

อาชีพ	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
รับราชการ, รัฐวิสาหกิจ	45 (39.8)	35 (31.0)	33 (29.2)	113 (100.0)
นักเรียน/นักศึกษา	26 (20.0)	45 (34.6)	59 (45.4)	130 (100.0)
เกษตรกร, รับจ้าง, ค้าขาย	57 (39.6)	46 (31.9)	41 (28.5)	144 (100.0)
รวม	128 (33.1)	126 (32.6)	133 (34.4)	387 (100.0)

รายได้ต่อเดือน นักท่องเที่ยวที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000.-บาท มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับความพึงพอใจระดับสูง ร้อยละ 39.4 พึงพอใจปานกลางร้อยละ 33.9 และพอใจน้อยร้อยละ 26.6 รายได้ 5,000 – 10,000.-บาท มีความพึงพอใจน้อยถึงร้อยละ 46.2 พึงพอใจปานกลางร้อยละ 29.7 และพอใจมาก ร้อยละ 24.2 ส่วนรายได้มากกว่า 10,000.-บาทขึ้นไป มีความพึงพอใจน้อยถึงร้อยละ 37.8 รองลงมาพอใจปานกลางและน้อย ร้อยละ 31.7 และ 30.5 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ จำนวนได้ค่า χ^2 เท่ากับ 13.058 มีค่า p-value = 0.011 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือนและระดับความพึงพอใจ ที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

รายได้ต่อเดือน	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อยกว่า 5,000 บาท	58 (26.6)	74 (33.9)	86 (39.4)	218 (100.0)
5,000 – 10,000 บาท	42 (46.2)	27 (29.7)	22 (24.2)	91 (100.0)
มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	31 (37.8)	26 (31.7)	25 (30.5)	82 (100.0)
รวม	131 (33.5)	127 (32.5)	133 (34.0)	391 (100.0)

ภูมิถำเนา นักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนากรุงเทพฯ มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับความพึงพอใจน้อย ถึงร้อยละ 40.0 รองลงมาปานกลาง ร้อยละ 35.7 และพอใจมากร้อยละ 24.3 ภาคเหนือ มีความพึงพอใจมากถึง ร้อยละ 41.2 รองลงมาพอใจปานกลางและน้อย ร้อยละ 31.7 และ 27.1 ตามลำดับ ส่วนภาคใต้ มีความพึงพอใจน้อยถึงร้อยละ 63.6 รองลงมาพอใจปานกลาง ร้อยละ 27.3 ระดับมากแค่ร้อยละ 9.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความพึงพอใจน้อยถึงร้อยละ 50.0 รองลงมาพอใจปานกลางร้อยละ 36.0 ระดับมากร้อยละ 16.0 ภาคกลางมีความพึงพอใจน้อยถึง ร้อยละ 48.0 รองลงมาพอใจปานกลางร้อยละ 36.0 ระดับมากร้อยละ 16.0 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 26.566 มีค่า p-value = 0.001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ภูมิถำเนา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ใน ตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนาและระดับความพึงพอใจ ที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ภูมิลำเนา	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
กรุงเทพฯ	28 (40.0)	25 (35.7)	17 (24.3)	70 (100.0)
ภาคเหนือ	71 (27.1)	83 (31.7)	108 (41.2)	262 (100.0)
ภาคใต้	14 (63.6)	6 (27.3)	2 (9.1)	22 (100.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6 (50.0)	4 (33.3)	2 (16.7)	12 (100.0)
ภาคกลาง	12 (48.0)	9 (36.0)	4 (16.0)	25 (100.0)
รวม	131 (33.5)	127 (32.5)	133 (34.0)	391 (100.0)

ประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปาง นักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมาจังหวัดลำปาง มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับน้อย สูงสุดถึง 53.3 รองลงมาพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 32.0 และมากร้อยละ 14.7 ส่วนที่เคยมาจังหวัดลำปาง มีความพึงพอใจมากร้อยละ 38.6 พึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 32.6 และพอใจน้อยร้อยละ 28.8 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 21.112 มีค่า p-value = 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ประสบการณ์	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่เคยมา	40 (53.3)	24 (32.0)	11 (14.7)	75 (100.0)
เคยมา	91 (28.8)	103 (32.6)	122 (38.6)	316 (100.0)
รวม	131 (33.5)	127 (32.5)	133 (34.0)	391 (100.0)

จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย นักท่องเที่ยวที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย 1 – 2 ครั้ง มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับมากถึงร้อยละ 35.7 รองลงมาพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 33.1 และน้อยร้อยละ 31.2 ส่วนที่เคยมามากกว่า 3 ครั้ง มีความพึงพอใจน้อยร้อยละ 35.0 พึงพอใจมากและปานกลาง มีค่าใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 32.9 และ 32.1 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 0.656 มีค่า p-value = 0.720 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยไม่มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์ฯ	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1 – 2 ครั้ง	49 (31.2)	52 (33.1)	56 (35.7)	157 (100.0)
มากกว่า 3 ครั้ง	82 (35.0)	75 (32.1)	77 (32.9)	234 (100.0)
รวม	131 (33.5)	127 (32.5)	133 (34.0)	391 (100.0)

วัตถุประสงค์ของการเดินทาง นักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเดินทางท่องเที่ยว/พักผ่อน มีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในระดับความพึงพอใจน้อย ถึงร้อยละ 40.5 รองลงมาปานกลาง ร้อยละ 33.3 และพอใจมากร้อยละ 26.1 เดินทางมาปฏิบัติราชการ, ประชุม/สัมมนา มีความพึงพอใจน้อยเท่ากับปานกลาง คือร้อยละ 34.2 พอใจมาก ร้อยละ 31.6 ทักษนศึกษาที่มีความพึงพอใจมากถึง ร้อยละ 45.9 รองลงมาพอใจปานกลางร้อยละ 31.1 ระดับน้อยร้อยละ 23.0 เดินทางมาทำธุรกิจและอื่นๆ มีความพึงพอใจมากถึงร้อยละ 51.8 รองลงมาพอใจปานกลางร้อยละ 28.6 และน้อยร้อยละ 19.6 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ ค่าความได้ค่า χ^2 เท่ากับ 21.706 มีค่า p-value = 0.001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปางมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลักของ การเดินทางมา
จังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

วัตถุประสงค์ ของการเดินทาง	ระดับความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ท่องเที่ยวบิน / พักผ่อน	90 (40.5)	74 (33.3)	58 (26.1)	222 (100.0)
ปฏิบัติราชการ, ประชุม / สัมมนา	13 (34.2)	13 (34.2)	12 (31.6)	38 (100.0)
ทัศนศึกษา	17 (23.0)	23 (31.1)	34 (45.9)	74 (100.0)
ธุรกิจ, อื่น ๆ	11 (19.6)	16 (28.6)	29 (51.8)	56 (100.0)
รวม	131 (33.6)	126 (32.3)	133 (34.1)	390 (100.0)

วิจารณ์ผล

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย (โดยผู้วิจัยได้แบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง และมาก) พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 35.6 รองลงมา ระดับมาก 34.3 และระดับน้อย ร้อยละ 30.1 ความพึงพอใจในกิจกรรมระดับมากมีถึงร้อยละ 54.3 และระดับน้อยมีร้อยละ 45.7 ส่วนความพึงพอใจในการบริการ ระดับน้อยมีมากที่สุดถึง ร้อยละ 46.4 รองลงมา ระดับมาก ร้อยละ 33.8 และระดับปานกลาง ร้อยละ 19.8 สำหรับความพึงพอใจโดยรวม นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจมาก น้อย และปานกลาง ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 34.0 33.5 และ 32.5 ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว ในปี 2543 ในปัจจุบันศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ได้มีการก่อสร้างอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพิ่มเติม ตามงบประมาณที่ได้รับ จึงมีความแตกต่างจากช่วงที่ผู้วิจัยได้ศึกษา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์เดินทางมาจังหวัดลำปาง กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่าเพศของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีการแสดงกิจกรรมและการบริการที่เหมือนกันเท่าเทียมกันโดยไม่จำกัดเพศ ประกอบกับสังคมไทยทั้งเพศหญิงและเพศชายมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และคำนึงถึงความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวพักผ่อน ดังนั้นทำให้เพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับการศึกษาของปรียาพร (2527) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแผนการพัฒนาลำปาง ความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง โดยเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และการศึกษาของ ธนากร (2545) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและการบริการ บริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติสวนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยสรุปว่าการท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางชีวภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นและการบริการไม่แตกต่างกัน และการศึกษาของพันทิพา (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ แผนพัฒนาลำปางความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่านักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันต่อการพัฒนาลำปางความสะดวก

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า อายุของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 15 – 20 ปี ซึ่งจะเป็นนักเรียนนักศึกษา มาเพื่อทัศนศึกษา ทางโรงเรียนหรือสถานการศึกษาขอความอนุเคราะห์ค่าเข้าชมฟรี จึงมีความพึงพอใจมากถึงร้อยละ 42.4 ส่วนอายุ 31 ปีขึ้นไปมีความพอใจน้อยถึงร้อยละ 39.0 อาจเป็นเพราะว่าอยู่ห่างไกลจากศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เมื่อเดินทางมาเที่ยวชมแล้วเกิดความไม่ประทับใจตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิกร (2544) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์พู่แค จังหวัดสระบุรี สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกสบายในการท่องเที่ยวมากขึ้น

การทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวที่แต่งงานแล้ว ย่อมมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวมากขึ้น ทำให้การพิจารณาตัดสินใจในเรื่องค่าใช้จ่ายต้องทำโดยรอบรอบ และคำนึงถึงครอบครัวมากกว่าคนโสด ซึ่งมีความเป็นอิสระและการใช้จ่ายก็ไม่ค่อยคำนึงถึงมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลำพอง (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี พบว่านักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันทางด้านสถานภาพสมรส มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานที่ 4 พบว่า ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการแสดงของช้าง กิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีความเท่าเทียมกันเสมอภาคทุกคนทุกคณะ ระดับการศึกษาจึงไม่ใช่ปัจจัยการตัดสินใจเรื่องความพึงพอใจแต่อย่างใด

การทดสอบสมมติฐานที่ 5 พบว่า อาชีพนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงาน ลักษณะของงานที่ทำ กฎระเบียบข้อบังคับ การมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อนของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน ทำให้มีความพึงพอใจที่แตกต่างกัน เช่น อาชีพธุรกิจ จึงมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวพักผ่อนน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิตยา (2526) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งกับทัศนคติที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของประชากรกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชากรที่มีระดับการศึกษา อายุ และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานที่ 6 รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น สามารถสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ เช่น การนั่งช้างชมธรรมชาติ ชมช้างสำคัญ บ้านพักแรมในครัวเรือนพร้อมหลักสูตรความรู้อ่าง เป็นต้น ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่างกัน จึงมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลำพอง (2535) ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นักท่องเที่ยว

ที่มีความแตกต่างกันทางด้านรายได้ต่อเดือน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานที่ 7 พบว่า ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวทางภาคเหนือเดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนใช้เวลาและค่าใช้จ่ายไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับทางภาคใต้หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง เมื่อมาท่องเที่ยวพักผ่อนแล้วเกิดความไม่ประทับใจเท่าที่คาดหวังไว้ จึงมีความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของคมกริช (2534) โดยได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาจิตความสามารถทางจิตวิทยาในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ บริเวณ น้ำตกเหวสุวัต อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า ภูมิลำเนาและความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบสมมติฐานที่ 8 พบว่าประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมา อาจมีความคาดหวังต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งการแสดง สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเสาวณิต (2533) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประสบการณ์การเดินทางมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

การทดสอบสมมติฐานที่ 9 พบว่าจำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวที่มาเป็นครั้งแรกมีความสนใจ พึงพอใจ ประทับใจกับการแสดงกิจกรรม และบริการต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักจะเป็นคนพื้นเพทางภาคเหนือ มักจะกลับมาท่องเที่ยวพักผ่อนอีกเป็นประจำ ประกอบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากมายนัก ดังนั้นจำนวนครั้งที่เคยมาจึงไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจแต่อย่างใด

การทดสอบสมมติฐานที่ 10 พบว่าวัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปางของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวที่มีเวลาจำกัด เช่น นักธุรกิจ พวกที่สนศึกษา ไม่มีโอกาสที่จะเข้าไปสัมผัสถึงสภาพแวดล้อมได้อย่างละเอียด จึงมีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อน มีโอกาสที่จะทำกิจกรรมได้หลายอย่างและศึกษาสภาพแวดล้อมโดยรอบบริเวณได้อย่างละเอียด และสามารถพบเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่า จึงส่งผลให้ความพึงพอใจแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลำพอง (2535) ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี พบว่านักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวต่างกันมีความพึงพอใจต่างกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว 3) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ การศึกษาโดยเก็บตัวอย่างประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวพักผ่อนที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ศึกษามารวบรวมในรูปสถิติ ได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ Chi - Square กำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นหลักในการทดสอบสมมติฐานในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่างช่วง 21 – 30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 38.3) สถานภาพโสด (ร้อยละ 60.4) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 30.0) มีอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 33.6) มีรายได้ตั้งแต่ 10,000.-บาทขึ้นไป (ร้อยละ 55.8) ภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ภาคเหนือ (ร้อยละ 66.8) มีประสบการณ์เคยเดินทางมาจังหวัดลำปาง (ร้อยละ 80.5) มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อน (ร้อยละ 56.6) ใช้พาหนะรถยนต์ส่วนตัวเดินทางมาจังหวัดลำปางและศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเท่ากัน (ร้อยละ 49.5) มักจะเดินทางมากับเพื่อน (ร้อยละ 36.3) มีผู้ร่วมเดินทางมาด้วยกันมากกว่า 1 คน (ร้อยละ 39.8) โดยนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ร้อยละ 85.4) งบประมาณที่ใช้จ่ายน้อยกว่า 1,000 บาท (ร้อยละ 43.8) สื่อที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยจากเพื่อนหรือญาติพี่น้อง (ร้อยละ 44.5) และมีความตั้งใจจะกลับมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยอีก (ร้อยละ 92.0)

2. จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ภูมิหลัง ประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางและวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาจังหวัดลำปางพบว่า มีตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิฐานะ ประสบการณ์เดินทาง และวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาจังหวัดลำปาง ส่วนตัวแปรอิสระอีก 3 ตัวแปร เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ การศึกษา จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย โดยนักท่องเที่ยว ก็ยังมีความพึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง สามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบโครงการศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบสินค้าหลักให้โดดเด่นและชัดเจน หรือเป็นแนวทางในการสร้างเสริมสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งนำรูปแบบลักษณะและกิจกรรมพักผ่อนที่นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจหรือไม่เห็นด้วยนำไปปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถสรุปข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านการแสดง

การแสดงช้าง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูงเกือบครึ่ง คือ ร้อยละ 47.1 ซึ่งการแสดงของช้างเป็นวัตถุประสงค์หลักของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยวชมและพักผ่อนที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ดังนั้นศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยควรปรับการแสดงของช้างให้มุ่งเน้นการบรรยายถึงธรรมชาติ วิธีชีวิตของช้างและความผูกพันที่มีต่อควาญช้าง การให้ช้างแสดงความสามารถพิเศษ ควรเป็นการแสดงความสามารถเชิงสร้างสรรค์ เช่น ช้างวาดภาพ ช้างเล่นดนตรี หลักเลียงการแสดงความสามารถที่ฝืนธรรมชาติและเป็นการทารุณช้าง อาทิเช่น การเดินสองขา ช้างตีลังกา เป็นต้น ในการบรรยายควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งต้องจัดทำบรรยายที่มีการอธิบายหรือใช้เอกสารแผ่นพับประกอบการบรรยาย ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น การจัดแสดงนิทรรศการ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ในระดับปานกลาง ร้อยละ

42.0 ซึ่งจะต้องปรับปรุง โดยจัดทำภาพและสถานที่ให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาเที่ยวชม การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ช่าง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 43.6 ซึ่งปัจจุบันอาคารที่จัดแสดงยังจะต้องมีการเพิ่ม กิจกรรม รูปแบบ โครงกระดูกของช้าง ตลอดจนความเป็นมาของบรรพบุรุษของช้างให้มีความน่าสนใจ อยากศึกษา เรียนรู้ การชมช้างสำคัญที่โรงช้างต้น นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูง ซึ่งมีความเชื่อว่าหากได้มีโอกาสมาดูช้างสำคัญ หรือช้างเผือกแล้ว จะเป็นมงคลแห่งชีวิต สำหรับลานแสดง/ที่นั่งชมการแสดงช้าง นักท่องเที่ยวมีความพอใจสูงเกือบห้าสิบเปอร์เซ็นต์ จะมีปัญหาช่วงเทศกาล เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมจำนวนมาก จนไม่สามารถรับได้ จำเป็นต้องขยายพื้นที่เพิ่มขึ้น ที่นั่งชมการแสดงต้องให้นักท่องเที่ยว นั่ง เดิน ได้สะดวก ประตูทางเข้า ออก ต้องกว้างขวาง มีการตกแต่งที่สวยงาม

2. ด้านกิจกรรม

การฝึกบังคับช้าง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงถึงร้อยละ 50.9 ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ควรอนุรักษ์ไว้ เป็นจุดเด่น และจุดขายต่อไป การนั่งช้างชมธรรมชาติ นักท่องเที่ยวที่ใช้กิจกรรมนี้มีความพึงพอใจสูงเกือบห้าสิบเปอร์เซ็นต์ ควรมีการปรับปรุงที่นั่งบนหลังช้างให้ปลอดภัย มั่นคง มีป้ายแสดงข้อความ ข้อควรปฏิบัติ ก่อนนั่งช้าง และข้อห้ามต่างๆ และเนื่องจากกิจกรรมในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยที่เด่นชัด ยังมีเพียงการแสดงช้างในด้านการฝึกบังคับช้าง และการนั่งช้างชมธรรมชาติเท่านั้น จึงควรมีกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเพิ่มขึ้น เช่นการจัดสวนรุกขชาติ การจัดกิจกรรมแคมป์ปิ้ง การฝึกอบรม/สัมมนา โดยเฉพาะการฝึกอบรมในหลักสูตรความรู้อะไรบ้าง ทั้งที่เป็นหลักสูตรความรู้อะไรบ้าง เพื่อความสนุกสนาน บันเทิง รวมทั้งได้รับความรู้เบื้องต้นแล้ว ควรมีหลักสูตรความรู้อะไรบ้าง สำหรับผู้ประสงค์จะประกอบอาชีพความรู้อะไรบ้าง ในปางช้างต่างๆ ของเอกชนทั่วไปด้วย

3. ด้านการบริการ

อัตราค่าธรรมเนียมเข้าชม นักท่องเที่ยวมีความพอใจปานกลางมากกว่าห้าสิบเปอร์เซ็นต์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษาและอาชีพรับจ้าง อัตราค่าธรรมเนียมเข้าชม 40 บาท และค่าอาหารช้าง 10 บาท เป็นราคาที่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับปางช้างเอกชน ความสะอาด จำนวนห้องน้ำ ห้องสุขา นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลางประมาณครึ่งหนึ่ง ดังนั้นควรให้ดูแล เอาใจใส่ ตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม จัดสวนหย่อม ดูแลความสะอาด และเพิ่มปริมาณห้องน้ำ ห้องสุขา ให้เพียงพอ อาจมีการขอรับเงินบริจาคเพื่อบำรุงรักษาความสะอาด หรือช่วยเหลือช้าง ป้ายสื่อ

ความหมายให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลาง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยโดยรถยนต์ส่วนตัว จึงควรจัดให้มีป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมายและป้ายอธิบายสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กระจายทั่วทุกพื้นที่ เริ่มตั้งแต่ทางเข้า ทางออก เพื่อช่วยในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ร้านขายของที่ระลึกมีสินค้าประเภทของที่ระลึกเกี่ยวกับสัญลักษณ์ช้างหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์การเกษตร นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจปานกลาง ดังนั้น จึงควรติดต่อกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นำสินค้าที่ระลึกของจังหวัดลำปาง มาร่วมจำหน่ายด้วย เพื่อเพิ่มความหลากหลายให้กับสินค้า ทั้งหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์การเกษตร หรืออาจมีตลาดนัด สัปดาห์ละครั้ง ความร่วมมือกับบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงเกือบห้าสิบเปอร์เซ็นต์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยโดยรถยนต์ส่วนตัว ช่วงเทศกาลท่องเที่ยว เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันดอกไม้บานวันพบช้าง ควรมีการขยายพื้นที่ลานจอดรถให้กว้างขวางรองรับพร้อมทั้งปลูกต้นไม้ดอกไม้ให้มากขึ้น ลานจอดรถควรมีทางเดินที่ร่มรื่นสวยงามเชื่อมต่อกับอาคารศูนย์บริการต่างๆ พร้อมทั้งมีป้ายแสดงเส้นทาง และตัวอาคารให้ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540. การศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ. 400 น.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2540. การศึกษาและวิเคราะห์ภาวะดำเนินงานธุรกิจให้บริการที่พัก การจ้ดนำเที่ยวและร้านค้าของที่ระลึกภายใต้ขอบเขตพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ. สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ. 802 น.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ. 620 น.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543. การศึกษาความเหมาะสมโครงการสร้างโลกใหม่ให้ชาวไทย. สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ. 303 น.

คุณทลทิพย์ มาลากุล ณ อยุธยา. 2526. การศึกษาเปรียบเทียบความพอใจระหว่างผู้อยู่อาศัยในแฟลตกับเรือนแถว กรณีโครงการเคหะชุมชนบางบัว 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กนกพร รัตนสุธีรกุล. 2541. ความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลต่อการดำเนินการบำบัดน้ำเสียของโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คมกริช ค้างเงิน. 2534. การศึกษาขีดความสามารถทางจิตวิทยาในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ บริเวณน้ำตกห้วยสุวัต อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ดรชณี เอมพันธุ์. 2530. คำบรรยายประกอบการสอนวิชาการวางแผนแลพออกแบบพื้นที่.
ภาควิชาอนุรักษวิทยา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ทักษิณา นิยมรัตน์. 2533. “ความสามารถในการรองรับ (carrying capacity): แนวคิดและ
ข้อจำกัดของการใช้”. จุลสารการท่องเที่ยว 1 (กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2533).
- ชนากร วิชัยกุล. 2545. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและ
การบริการ บริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติสวนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นิกร เกลี้ยงพิบูลย์. 2544. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์
พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- นิตยา วิรุฬห์รัตน์. 2526. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง
กับทัศนคติที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของประชากรกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- บุญธรรม จิตต่อนันต์. 2536. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 182 น.
- ปรียาพร พรหมพิทักษ์. 2527. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
บริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- ปองจิต แจ่มจรัส. 2528. ค่านิยมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์
สภาพแวดล้อมบริเวณสถานตากอากาศชะอำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
มหิดล.

- ฝ่ายบริหารงานบุคคล. 2536. **ประมวลข้อบังคับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้**. องค์การ
อุตสาหกรรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 269 น.
- พันทิพา โฉมประดิษฐ์. 2530. **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- ลำพอง ศรีทับทิม. 2533. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2540. **โครงการจัดทำคู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
แบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
กรุงเทพฯ. 75 น.
- สิทธิรัตน์ ปรารจันบุรวรรณ์. 2531. **ขีดความสามารถทางสังคมสำหรับการท่องเที่ยวชดหาดทะเลอ่าว
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล**.
- เสาวณิต ตั้งตระกูล. 2533. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
บริเวณชายหาดหัวหิน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. **แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติ
ดอยขุนตาล**. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, กรุงเทพฯ. 206 น.
- อำนาจ คอวนิช. 2519. **บทบาทของ อ.อ.ป. ในด้านอุตสาหกรรมป่าไม้**. ในหนังสือที่ระลึก
วันสถาปนากรมป่าไม้ ครบรอบ 80 ปี. หจก. อรุณการพิมพ์, กรุงเทพฯ. 40 น.
- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. 2539. **รายงานประจำปี 2539**. หจก.อรุณการพิมพ์, กรุงเทพฯ. 40 น.
- Boo, E. 1991. **Planing for ecotourism**. PARKS 2137: 4-8

Ceballos-Lascurrain, H. 1988. **The Future of Ecotourism in Mexico**. Journal of January 17: 13 –14.

Hvenegard, G.T. 1994. **Ecotourism: a status report and conceptual framework**. Journal of Tourism Studies 5(2): 24 – 34.

Laarman, J.G. and P.B. Durst. 1987. **Nature travel in tropics**. Journal of Forestry 85(5): 43 – 46.

Newman, S.J. 1977. **“Perception for Buildings Height : An Approach to Research and Some Preliminary Findings”**. Human Response to Tall Buildings, pp. 182-198. Edited by Donald J. Conway. Stroudsburg’ Pennsylvania : Hutchinson & Ross, Inc., 1977.

Reynolds, I. and C. Nicholson. 1978. **“Housing Site Evaluation”**. Environmental Design Evaluation, pp. 166-180. Edited Arnold Friedman, Craig Zimring and Evin Zube. London: Plenum Press, 1978.

Shelley, M. W. 1975. **“Design as an Instrument of Change: The Rule of Design in Two”**. Responding to Social Change, pp. 252-268. Edited by Basil Honikman. Stroudsburg, Pennsylvania: Dowden, Hutchinson & Ross, Inc., 1975.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

หมายเลขสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถาม

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

โดย

นายจุมพล ฝั้วผดุง

นิติปรัชญาโท สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง

การสอบถามข้อมูลมีจุดประสงค์เพื่อจะสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย
ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา
ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ให้สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น

แบบสอบถาม

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด หรือ
เติมคำอธิบายประกอบความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัย ในการทำ
วิทยานิพนธ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจงในการตอบ : โปรดระบุคำตอบหรือทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน () ที่ท่านเลือก

ส่วนที่ 1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ ปี

3. สถานภาพสมรส

() โสด

() สมรส

() หย่าร้าง

() ม่าย

4. การศึกษา

() ไม่ได้เรียนหรือต่ำกว่า ป.6

() จบการศึกษาภาคบังคับ (ป.6) หรือต่ำกว่า

() จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) หรือเทียบเท่า

() จบมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือ ปวช.

() จบอนุปริญญาหรือ ปวส.

() จบปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพหลักของท่าน (อาชีพที่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่)

- () เกษตรกรรม () รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
 () รับจ้าง () นักเรียน / นักศึกษา
 () ค้าขาย

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

7. ปัจจุบันท่านมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดใด ?

- () กรุงเทพฯ () ภาคเหนือ จังหวัด
- () ภาคใต้ จังหวัด
- () ภาคตะวันออก/เฉียงเหนือ จังหวัด
- () ภาคกลาง จังหวัด

ส่วนที่ 2 รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพักผ่อน

8. เคยมาจังหวัดลำปางแล้วหรือไม่

- () ไม่เคยมา () เคยมา

9. เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ครั้งนี้เป็นครั้งที่

10. วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ของท่าน

- () ท่องเที่ยว / พักผ่อน () ธุรกิจ
- () ปฏิบัติราชการ () ประชุม / สัมมนา
- () อื่น ๆ (โปรดระบุ)

11. ลักษณะการมาท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในครั้งนี้

- () มาคนเดียว () มากับเพื่อน
- () มากับครอบครัว () อื่น ๆ โปรดระบุ

12. จำนวนคนที่ร่วมเดินทางกับท่าน (รวมตัวท่าน) คน

13. การเดินทางครั้งนี้ท่านใช้พาหนะ
- () เครื่องบิน () รถไฟ
- () รถโดยสารประจำทาง () รถยนต์ส่วนตัว
- () รถเช่า () รถบริการนำเที่ยว
- () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
14. ยานพาหนะที่ใช้เดินทางมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในครั้งนี้
- () รถโดยสารประจำทาง () รถจักรยานยนต์
- () รถยนต์ส่วนตัว () รถยนต์จ้างเหมา
- () อื่น ๆ โปรดระบุ
15. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทใดในจังหวัดลำปางที่ท่านชอบเดินทางไปท่องเที่ยว
- () โบราณสถาน () แหล่งบันเทิง
- () แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ () งานประเพณี
- () อื่น ๆ โปรดระบุ
16. ท่านใช้งบประมาณในการเดินทางครั้งนี้เท่าไร (รวมค่าใช้จ่ายทั้ง TRIP)
- () น้อยกว่า 1,000 บาท () ประมาณ 1,000 – 3,000 บาท
- () มากกว่า 3,000 บาท
17. ท่านใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายในพื้นที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ประมาณ.....บาท
18. ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยจากสื่อใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () สอบถามจาก ท.ท.ท. กรุงเทพฯ () สอบถามจาก ท.ท.ท. ภาคเหนือ
- () สอบถามจาก อ.อ.ป. () เพื่อนหรือญาติพี่น้องแนะนำมา
- () จากนิตยสารท่องเที่ยว () จากสื่อหนังสือพิมพ์
- () จากสื่อวิทยุ-โทรทัศน์
19. ท่านคิดจะกลับมาเที่ยวที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยอีกหรือไม่
- () มา เพราะ..... () ไม่มา เพราะ
- () ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง

หัวข้อบ่งชี้ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ					
	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำมาก	ไม่ได้ใช้บริการ
20. ท่านมีความพึงพอใจในการแสดง ต่อไปนี้นี้น้อยเพียงใด						
- การแสดงช้าง						
- นิทรรศการ						
- การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ช้าง						
- การชมช้างสำคัญที่โรงช้างต้น						
- ลานแสดง/ ที่นั่งชมการแสดง ของช้าง						
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
21. ท่านมีความพึงพอใจในกิจกรรม ต่อไปนี้นี้น้อยเพียงใด						
- การฝึกบังคับช้าง						
- การนั่งช้างชมธรรมชาติ						
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
22. ท่านมีความพึงพอใจในการบริการ ต่อไปนี้นี้น้อยเพียงใด						
- อัตราค่าธรรมเนียมเข้าชม						
- ความสะอาดของห้องน้ำ/ สุขา						
- จำนวนห้องน้ำ/ สุขา						
- ป้ายสื่อความหมายให้ข้อมูล ความรู้ต่างๆ						
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว						
- การดูแลรักษาความปลอดภัย แก่ นักท่องเที่ยว โดยเจ้าหน้าที่ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย						
- การให้บริการข้อมูลความรู้ เกี่ยวกับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย						

ส่วนที่ 3 (ต่อ)

หัวข้อปัจจัยความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ					
	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำมาก	ไม่ได้ใช้บริการ
- ร้านขายของที่ระลึกมีสินค้าประเภท เกี่ยวกับสัญลักษณ์ช้าง ทัศนกรรม พื้นบ้าน ผลผลิตทางการเกษตร						
- ความร่มรื่นบริเวณศูนย์อนุรักษ์ช้าง						
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
23. ความพึงพอใจรวม						

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

หัวข้อปัจจัยความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
24. ท่านคิดว่าศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้าง					
- ร้านอาหาร					
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว					
- ระบบสื่อสารโทรคมนาคม					
- ที่จอดรถ					
- ห้องประชุมสัมมนา					
- ร้านขายของที่ระลึก					
- ที่พักแรมแบบ Homestay					
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)					

ส่วนที่ 4 (ต่อ)

หัวข้อบ่งชี้ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
25. ท่านคิดว่าศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย มีจุดเด่นในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร					
- เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ช้าง และความรู้เรื่องช้าง					
- เป็นศูนย์รับบาลช้าง และโรงพยาบาลช้าง					
- เป็นโรงเรียนฝึกช้างและควาญช้าง					
- เป็นแหล่งศึกษาวิถีชีวิตของช้าง และควาญช้าง					
- เป็นแหล่งศึกษาวิถีชีวิตของช้าง และควาญช้าง					
- เป็นสถานที่พักแรมแบบ Homestay					
- เป็นสถานที่ให้บุคคลบริจาคเงิน ช่วยเหลือช้าง					
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)					
26. ท่านคิดว่าศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ควรมีการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้ ในระดับใด					
- สิ่งก่อสร้างที่จำเป็น					
- สิ่งอำนวยความสะดวก					
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)					
- การรักษาความเป็นธรรมชาติ ให้มากที่สุด					

27. ปัญหาที่ท่านประสบ ณ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

.....
.....
.....
.....

28. ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ภาพผนวกที่ 1 ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

ภาพผนวกที่ 2 โรงเรียนฝักช้างและควาญช้าง

ภาพผนวกที่ 3 ร้านอาหารภายหลังการปรับปรุง (พ.ศ. 2545)

ภาพผนวกที่ 4 โรงช้างต้น

ภาพผนวกที่ 5 โรงพยาบาลช้าง

ภาพผนวกที่ 6 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ภายหลังจากปรับปรุง (2545)

ภาพผนวกที่ 7 ลานแสดงช้าง

ภาคผนวก ค

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางผนวกที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศและระดับความพึงพอใจในการแสดง

เพศ	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชาย	52 (33.5)	56 (36.1)	47 (30.3)	155 (100.0)
หญิง	67 (27.8)	85 (35.3)	89 (36.9)	241 (100.0)
รวม	119 (30.1)	141 (35.6)	136 (34.3)	396 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 2.255 มีค่า p-value = 0.324 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า เพศของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุและระดับความพึงพอใจในการแสดง

อายุ	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
15 – 20 ปี	26 (20.6)	48 (38.1)	52 (41.3)	126 (100.0)
21 – 30 ปี	52 (34.4)	51 (33.8)	48 (31.8)	151 (100.0)
31 ปีขึ้นไป	41 (34.5)	42 (35.3)	36 (30.3)	119 (100.0)
รวม	119 (30.1)	141 (35.6)	136 (34.3)	396 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 8.444 มีค่า p-value = 0.077 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า อายุของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพสมรสและระดับความพึงพอใจในการแสดง

สถานภาพสมรส	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
โสด	63 (26.4)	87 (36.4)	89 (37.2)	239 (100.0)
สมรส / หย่าร้าง / หม้าย	56 (35.9)	53 (34.0)	47 (30.1)	156 (100.0)
รวม	119 (30.1)	140 (35.4)	136 (34.4)	395 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 4.393 มีค่า p-value = 0.111 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษาและระดับความพึงพอใจในการแสดง

การศึกษา	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ต่ำกว่าอนุปริญญา	50 (24.2)	79 (38.2)	78 (37.7)	207 (100.0)
อนุปริญญา, ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี	68 (36.2)	62 (33.0)	58 (30.9)	188 (100.0)
รวม	118 (29.9)	141 (35.7)	136 (34.4)	395 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 6.838 มีค่า p-value = 0.033 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพและระดับความพึงพอใจในการแสดง

อาชีพ	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
รับราชการ, รัฐวิสาหกิจ	36 (31.9)	43 (38.1)	34 (30.1)	113 (100.0)
นักเรียน / นักศึกษา	25 (18.8)	49 (36.8)	59 (44.4)	133 (100.0)
เกษตรกร, รับจ้าง, ค้าขาย	55 (37.7)	48 (32.9)	43 (29.5)	146 (100.0)
รวม	116 (29.6)	140 (35.7)	136 (34.7)	392 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 14.633 มีค่า p-value = 0.006 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่าอาชีพของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 6 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือนและระดับความพึงพอใจในการแสดง

รายได้ต่อเดือน	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อยกว่า 5,000 บาท	20 (23.3)	36 (41.9)	30 (34.9)	86 (100.0)
5,000 – 10,000 บาท	35 (38.5)	34 (37.4)	22 (24.2)	91 (100.0)
มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	64 (29.2)	71 (32.4)	84 (38.4)	219 (100.0)
รวม	119 (30.1)	141 (35.6)	136 (34.3)	396 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 8.935 มีค่า p-value = 0.063 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 7 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนาและระดับความพึงพอใจในการแสดง

ภูมิลำเนา	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
กรุงเทพฯ	28 (38.9)	30 (41.7)	14 (19.4)	72 (100.0)
ภาคเหนือ	64 (24.2)	90 (34.1)	110 (41.7)	264 (100.0)
ภาคใต้	11 (50.0)	7 (31.8)	4 (18.2)	22 (100.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4 (30.8)	6 (46.2)	3 (23.1)	13 (100.0)
ภาคกลาง	12 (48.0)	8 (32.0)	5 (20.0)	25 (100.0)
รวม	119 (30.1)	141 (35.6)	136 (34.3)	396 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 24.358 มีค่า p-value = 0.002 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 8 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์การเดินทาง มาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการแสดง

ประสบการณ์	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่เคยมา	39 (50.0)	29 (37.2)	10 (12.8)	78 (100.0)
เคยมา	80 (25.2)	112 (35.2)	126 (39.6)	318 (100.0)
รวม	119 (30.1)	141 (35.6)	136 (34.3)	396 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 26.033 มีค่า p-value = 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 9 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และระดับความพึงพอใจในการแสดง

จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์ฯ	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1 – 2 ครั้ง	35 (27.3)	38 (29.7)	55 (43.0)	128 (100.0)
มากกว่า 3 ครั้ง	84 (31.3)	103 (38.4)	81 (30.2)	268 (100.0)
รวม	119 (30.1)	141 (35.6)	136 (34.3)	396 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 6.419 มีค่า p-value = 0.040 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 10 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง มาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการแสดง

วัตถุประสงค์ ของการเดินทาง	ระดับความพึงพอใจในการแสดง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ท่องเที่ยว / พักผ่อน	82 (36.4)	77 (34.2)	66 (29.3)	225 (100.0)
ปฏิบัติราชการ, ประชุม / สัมมนา	12 (31.6)	17 (44.7)	9 (23.7)	38 (100.0)
ทัศนศึกษา	14 (18.9)	30 (40.5)	30 (40.5)	74 (100.0)
ธุรกิจ, อื่น ๆ	11 (19.0)	16 (27.6)	31 (53.4)	58 (100.0)
รวม	119 (30.1)	140 (35.4)	136 (34.4)	395 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 20.932 มีค่า p-value = 0.002 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางของนักท่องเที่ยวมาจังหวัดลำปางมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการแสดง

ตารางผนวกที่ 11 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศและระดับความพึงพอใจ ในกิจกรรม

เพศ	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
ชาย	71 (45.5)	85 (54.5)	156 (100.0)
หญิง	111 (45.9)	131 (54.1)	242 (100.0)
รวม	182 (45.7)	216 (54.3)	398 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 0.005 มีค่า p-value = 0.945 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า เพศของนักท่องเที่ยวนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 12 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวนั้น จำแนกตามอายุและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

อายุ	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
15 – 20 ปี	51 (40.5)	75 (59.5)	126 (100.0)
21 – 30 ปี	68 (44.7)	84 (55.3)	152 (100.0)
31 ปีขึ้นไป	63 (52.5)	57 (47.5)	120 (100.0)
รวม	182 (45.7)	216 (54.3)	398 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 3.678 มีค่า p-value = 0.159 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า อายุของนักท่องเที่ยวนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 13 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวยุโรป จำแนกตามสถานภาพสมรสและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

สถานภาพสมรส	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
โสด	102 (42.5)	138 (57.5)	240 (100.0)
สมรส / หย่าร้าง / หม้าย	79 (50.3)	78 (49.7)	157 (100.0)
รวม	181 (45.6)	216 (54.4)	397 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 2.339 มีค่า p-value = 0.126 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวยุโรปไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 14 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวยุโรป จำแนกตามการศึกษาและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

การศึกษา	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
ต่ำกว่าอนุปริญญา	102 (49.3)	105 (50.7)	207 (100.0)
อนุปริญญา, ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี	80 (42.1)	110 (57.9)	190 (100.0)
รวม	182 (45.8)	215 (54.2)	397 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 2.051 มีค่า p-value = 0.152 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวยุโรปไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 15 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพและระดับความพึงพอใจ
ในกิจกรรม

อาชีพ	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
รับราชการ, รัฐวิสาหกิจ	53 (46.1)	62 (53.9)	115 (100.0)
นักเรียน / นักศึกษา	47 (35.6)	85 (64.4)	132 (100.0)
เกษตรกรกรรม, รับจ้าง, ค้าขาย	79 (53.7)	68 (46.3)	147 (100.0)
รวม	179 (45.4)	215 (54.6)	394 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 9.255 มีค่า p-value = 0.010 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่าอาชีพของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 16 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือนและ
ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

รายได้ต่อเดือน	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
น้อยกว่า 5,000 บาท	37 (43.0)	49 (57.0)	86 (100.0)
5,000 – 10,000 บาท	43 (47.3)	48 (52.7)	91 (100.0)
มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	102 (46.2)	119 (53.8)	221 (100.0)
รวม	182 (45.7)	216 (54.3)	398 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 0.355 มีค่า p-value = 0.837 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 17 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนาและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

ภูมิลำเนา	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
กรุงเทพฯ	35 (49.3)	36 (50.7)	71 (100.0)
ภาคเหนือ	106 (39.8)	160 (60.2)	266 (100.0)
ภาคใต้	16 (72.7)	6 (27.3)	22 (100.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11 (84.6)	2 (15.4)	13 (100.0)
ภาคกลาง	14 (53.8)	12 (46.2)	26 (100.0)
รวม	182 (45.7)	216 (54.3)	398 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 19.142 มีค่า p-value = 0.001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 18 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์การเดินทางมา
จังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

ประสบการณ์	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
ไม่เคยมา	45 (58.4)	32 (41.6)	77 (100.0)
เคยมา	137 (42.7)	184 (57.3)	321 (100.0)
รวม	182 (45.7)	216 (54.3)	398 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 6.217 มีค่า p-value = 0.13 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 19 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์
ช้างไทยและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

จำนวนครั้งที่ ที่เคยมาศูนย์ฯ	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
1 – 2 ครั้ง	60 (46.5)	69 (53.5)	129 (100.0)
มากกว่า 3 ครั้ง	122 (45.4)	147 (54.6)	269 (100.0)
รวม	182 (45.7)	216 (54.3)	398 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 0.047 มีค่า p-value = 0.828 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 20 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง มาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในกิจกรรม

วัตถุประสงค์ ของการเดินทาง	ระดับความพึงพอใจในกิจกรรม		รวม
	น้อย	มาก	
ท่องเที่ยว / พักผ่อน	114 (50.7)	111 (49.3)	225 (100.0)
ปฏิบัติราชการ, ประชุม / สัมมนา	19 (48.7)	20 (51.3)	39 (100.0)
ทัศนศึกษา	29 (38.7)	46 (61.3)	75 (100.0)
ธุรกิจ, อื่น ๆ	20 (34.5)	38 (65.5)	58 (100.0)
รวม	182 (45.8)	215 (54.2)	397 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 6.809 มีค่า p-value = 0.078 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่าวัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปางของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในกิจกรรม

ตารางผนวกที่ 21 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศและระดับความพึงพอใจ ในการบริการ

เพศ	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชาย	74 (47.4)	37 (23.7)	45 (28.8)	156 (100.0)
หญิง	109 (45.8)	41 (17.2)	88 (37.0)	238 (100.0)
รวม	183 (46.4)	78 (19.8)	133 (33.8)	394 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 3.905 มีค่า p-value = 0.142 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า เพศของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 22 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุและระดับความพึงพอใจในการบริการ

อายุ	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
15 – 20 ปี	51 (40.8)	23 (18.4)	51 (40.8)	125 (100.0)
21 – 30 ปี	72 (48.0)	29 (19.3)	49 (32.7)	150 (100.0)
31 ปี ขึ้นไป	60 (50.4)	26 (21.8)	33 (27.7)	119 (100.0)
รวม	183 (46.4)	78 (19.8)	133 (33.8)	394 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 4.903 มีค่า p-value = 0.297 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า อายุของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 23 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพสมรสและ ระดับความพึงพอใจในการบริการ

สถานภาพสมรส	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
โสด	103 (43.6)	46 (19.5)	87 (36.9)	236 (100.0)
สมรส / หย่าร้าง / หม้าย	80 (51.0)	31 (19.7)	46 (29.3)	157 (100.0)
รวม	183 (46.6)	77 (19.6)	133 (33.8)	393 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 2.680 มีค่า p-value = 0.262 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 24 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษาและระดับความพึงพอใจในการบริการ

การศึกษา	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ต่ำกว่าอนุปริญญา	91 (44.4)	36 (17.6)	78 (38.0)	205 (100.0)
อนุปริญญา, ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี	91 (48.4)	42 (22.3)	55 (29.3)	188 (100.0)
รวม	182 (46.3)	78 (19.8)	133 (33.8)	393 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 3.711 มีค่า p-value = 0.156 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 25 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพและระดับความพึงพอใจในการบริการ

อาชีพ	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
รับราชการ, รัฐวิสาหกิจ	53 (46.1)	28 (24.3)	34 (29.6)	115 (100.0)
นักเรียน / นักศึกษา	46 (35.4)	27 (20.8)	57 (43.8)	130 (100.0)
เกษตรกรกรรม, รับจ้าง, ค้าขาย	81 (55.9)	23 (15.9)	41 (28.3)	145 (100.0)
รวม	180 (46.2)	78 (20.0)	132 (33.8)	390 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 14.387 มีค่า p-value = 0.006 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า อาชีพของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 26 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือนและระดับความพึงพอใจในการบริการ

รายได้ต่อเดือน	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อยกว่า 5,000 บาท	39 (45.3)	21 (24.4)	26 (30.2)	86 (100.0)
5,000 – 10,000 บาท	49 (53.8)	19 (20.9)	23 (25.3)	91 (100.0)
มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	95 (43.8)	38 (17.5)	84 (38.7)	217 (100.0)
รวม	183 (46.4)	78 (19.8)	133 (33.8)	394 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 6.815 มีค่า p-value = 0.146 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 27 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนาและระดับความพึงพอใจในการบริการ

ภูมิลำเนา	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
กรุงเทพฯ	37 (52.9)	16 (22.9)	17 (24.3)	70 (100.0)
ภาคเหนือ	110 (41.7)	49 (18.6)	105 (39.8)	264 (100.0)
ภาคใต้	15 (68.2)	4 (18.2)	3 (13.6)	22 (100.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7 (58.3)	3 (25.0)	2 (16.7)	12 (100.0)
ภาคกลาง	14 (53.8)	6 (23.1)	6 (23.1)	26 (100.0)
รวม	183 (46.4)	78 (19.8)	133 (33.8)	394 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 14.942 มีค่า p-value = 0.060 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 28 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์การเดินทางมา
จังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการบริการ

ประสบการณ์	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่เคยมา	50 (66.7)	14 (18.7)	11 (14.7)	75 (100.0)
เคยมา	133 (41.7)	64 (20.1)	122 (38.2)	319 (100.0)
รวม	183 (46.4)	78 (19.8)	133 (33.8)	394 (100.0)

จากตาราง จำนวนได้ค่า χ^2 เท่ากับ 18.214 มีค่า p-value = 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า ประสบการณ์การเดินทางมาจังหวัดลำปางของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 29 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามจำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์
ช้างไทยและระดับความพึงพอใจในการบริการ

จำนวนครั้งที่ เคยมาศูนย์ฯ	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1 – 2 ครั้ง	58 (45.3)	26 (20.3)	44 (34.4)	128 (100.0)
มากกว่า 3 ครั้ง	125 (47.0)	52 (19.5)	89 (33.5)	266 (100.0)
รวม	183 (46.4)	78 (19.8)	133 (33.8)	394 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 0.099 มีค่า p-value = 0.951 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า จำนวนครั้งที่เคยมาศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ

ตารางผนวกที่ 30 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง มาจังหวัดลำปางและระดับความพึงพอใจในการบริการ

วัตถุประสงค์ ของการเดินทาง	ระดับความพึงพอใจในการบริการ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ท่องเที่ยว / พักผ่อน	117 (52.5)	47 (21.1)	59 (26.5)	223 (100.0)
ปฏิบัติราชการ, ประชุม / สัมมนา	17 (43.6)	10 (25.6)	12 (30.8)	39 (100.0)
ทัศนศึกษา	27 (36.0)	16 (21.3)	32 (42.7)	75 (100.0)
ธุรกิจ, อื่น ๆ	21 (37.5)	5 (8.9)	30 (53.6)	56 (100.0)
รวม	182 (46.3)	78 (19.8)	133 (33.8)	393 (100.0)

จากตาราง คำนวณได้ค่า χ^2 เท่ากับ 20.693 มีค่า p-value = 0.002 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ .05 แสดงว่า วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาจังหวัดลำปางของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการบริการ